

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav etnologie a středoevropských a balkánských studií

Bakalářská práce

Monika Laskowská

Wincenty a Franciszek Lesselovi:

Hudební výchova a skladatelské dědictví česko-polského rodu
v polské kultuře 18. a 19. století

Wincenty and Franciszek Lessel:

Musical Education and compositional Legacy of the Czech-Polish
Family in Polish Culture of the 18th and 19th Century

Praha 2024

Studijní program: Polonistika

Vedoucí práce: Mgr. Sylwia Czachór-Kocataş

Poděkování

Na tomto místě bych ráda z celého srdce poděkovala vedoucí své bakalářské práce, Mgr. Sylwii Czachór-Kocataş, za odborný dohled, čas, cenné rady a připomínky při zpracování zvoleného tématu bakalářské práce. Mé poděkování patří též Galině Lessel za spolupráci při získávání údajů.

Dále děkuji rodině za podporu při studiu.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že nebyla předložena jako splnění studijní povinnosti v rámci jiného studia nebo předložena k obhajobě v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 16. prosince 2024

Monika Laskovská

Klíčová slova

biografie, hudební skladatel, kapelník, pedagog, Puławy, tvorba, kulturní prostředí

Keywords

biography, music composer, bandmaster, educator, Puławy, works, cultural environment

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zaměřuje na hudební a pedagogickou činnost Wincentyho Lessela a jeho syna Franciszka Lessela v kontextu polské hudební kultury 18. a 19. století. Důraz je kladen na jejich přínos k hudebnímu vzdělávání a skladatelskému dědictví. Wincenty Lessel pocházel z Čech, zatímco jeho syn Franciszek se narodil v Polsku, což odráží historický vývoj rodiny.

První část sleduje Wincentyho kariéru hudebníka, pedagoga a kapelníka orchestru v Puławách, jeho působení na polsko-saském dvoře a pozdější aktivity ve Varšavě, Puławách a Sieniawie. Vztahy s pozoruhodnými osobnostmi, jako byli členové rodu Czartoryskich a básník Franciszek Dionizy Kniaźnin, měly zásadní přínos na jeho tvorbu.

Druhá část se zaměřuje na Franciszka Lessela, jeho skladatelskou činnost inspirovanou studiem u Josepha Haydna a správu několika šlechtických majetků. Markantní byla také jeho angažovanost ve varšavském hudebním spolku a podíl na projektu *Śpiewy historyczne*, který přispěl k posílení národního uvědomění.

Práce využívá řadu pramenů, včetně deníků, dopisů, dobových záznamů, fotografií a digitálních zdrojů, a ukazuje, jak Wincenty a Franciszek Lesselovi přispěli k rozvoji polské hudební kultury 18. a 19. století.

Abstract

This bachelor's thesis focuses on the musical and pedagogical activities of Wincenty Lessel and his son Franciszek Lessel within the context of Polish musical culture in the 18th and 19th centuries. The emphasis is placed on their contributions to music education and compositional legacy. Wincenty Lessel was born in Bohemia, while his son Franciszek was born in Poland, reflecting the historical development of the family.

The first section follows Wincenty's career as a musician, educator, and conductor of the orchestra in Puławy, his service at the Polish-Saxon court, and later activities in Warsaw, Puławy, and Sieniawa. His relationships with prominent figures such as members of the Czartoryski family and the poet Franciszek Dionizy Kniaźnin had a significant influence on his work.

The second section focuses on Franciszek Lessel, his compositional work influenced by his studies with Joseph Haydn, and his management of several noble estates. His involvement in the Warsaw musical society and his contribution to the national identity project *Śpiewy historyczne*, which aimed to strengthen national consciousness, are also highlighted.

The thesis draws on various sources, including diaries, letters, contemporary records, photographs, and digital resources, demonstrating how Wincenty and Franciszek Lessel contributed to the development of Polish musical culture in the 18th and 19th centuries.

Obsah

Úvod	8
1 Kulturní a hudební kontext 18. a 19. století v Polsku.....	10
1.1 Kulturní a hudební scéna 18. a 19. století.....	10
1.2 Čeští muzikanti v Polsku okolo období vlády Stanislava Augusta	13
1.3 Politický a kulturní kontext Varšavského knížectví	15
1.4 Hudba a kulturní identita v kontextu listopadového povstání	16
2 Historie rodu Lesselů.....	19
2.1 Genealogie a původ rodu	19
2.2 Změna v příjmení z Lösel/Lössel na Lessel	20
2.3 Hudební kořeny	21
3 Wincenty Lessel.....	25
3.1 Životní dráha a kulturní vliv	25
3.2 Pedagogická činnost	28
3.3 Tvorba a veřejná činnost.....	30
4 Franciszek Lessel	36
4.1 Biografie a genealogie	36
4.1.1 <i>Životní milníky a hudební kariéra.....</i>	<i>36</i>
4.1.2 <i>Osobní život a profesní závazky.....</i>	<i>38</i>
4.2 Skladatelské dědictví	41
4.2.1 <i>Hudební tvorba</i>	<i>41</i>
4.2.2 <i>Projekt národní identity – Śpiewy historyczne</i>	<i>44</i>
4.2.3 <i>Známá a objevená díla.....</i>	<i>46</i>
Závěr	48
Seznam použité literatury a dalších zdrojů	50
Seznam obrázků	59
Přílohy.....	I
Příloha 1.....	I
Příloha 2.....	II
Příloha 3.....	IV

Příloha 4.....	VII
Příloha 5.....	IX

Úvod

Téma hudebních dějin a kulturního propojení mezi Českou republikou a Polskem mě zaujalo jak v rámci mého studia polonistiky, tak díky mému osobnímu nadšení o klasickou hudbu. Jako milovnice muziky a člověk, který se zajímá o kulturní dědictví obou zemí, jsem se rozhodla věnovat svou bakalářskou práci studiu rodu Lesselů, kteří hráli v uměleckém kontextu 18. a 19. století významnou roli. Wincenty a Franciszek Lesselovi nejsou v českém prostředí tolik známí. Wincentyho přínos vznikl především v Polsku, Franciszek se svým dílem a kariérou skladatele se stal nepřehlédnutelnou osobností polské muzikální sféry a jeho působení ve Vídni a Varšavě mu otevřelo dveře k širšímu uznání.

Cílem mé práce je přiblížit hudební a pedagogickou činnost Wincentyho a Franciszka Lesselových a zdokumentovat jejich přínos k polské umělecké kultuře. Práce je strukturovaná do čtyř kapitol. Úvodní dvě kapitoly přibližují historický a kulturní kontext a historii rodu Lesselů, zatímco třetí a čtvrtá kapitola jsou věnovány jednotlivým osobnostem - Wincentymu a Franciszkovi Lesselovým. Toto rozdělení bylo zvoleno záměrně, neboť každá z nich představuje odlišnou fázi a roli v dějinách hudby. Wincenty Lessel, otec, patřil k osobnostem v období klasicismu a jeho pedagogická činnost měla dopad na kulturní elitu v Polsku. Naopak Franciszek, jeho syn, se svou tvorbou přesunul směrem k romantismu a jeho kompoziční styl se více odrazil v nových hudebních proudech.

Tímto způsobem může práce sledovat jejich individuální kariéry a zároveň ukázat, jak se měnil hudební svět mezi dvěma generacemi v rámci jedné rodiny. Tento přístup mi umožňuje věnovat se specifickým přínosům obou osobností a jejich rozmanitému vlivu na polskou hudební scénu v různých historických obdobích.

Při zpracování této práce se uplatnily metody historického výzkumu, analýzy dobových dokumentů a hudebních pramenů, včetně práce s digitalizovanými matrikami, knihovny a dalšími archivními zdroji z celé Evropy, zejména z České republiky, Polska, Francie a Německa. Vzhledem k tomu, že mnoho původních materiálů se v průběhu let ztratilo nebo podlehlo zničení, například během válečných konfliktů, nastala nutnost jednotlivé prameny pečlivě dohledávat a systematicky slučovat do jednotného celku. Tento proces představoval významnou součást výzkumu, neboť zahrnoval důkladné propojení fragmentárních informací, které se ukázalo jako klíčové pro vytvoření uceleného obrazu o životě a tvorbě rodu Lesselů. Digitální databáze mi umožnily získat informace o genealogii rodu Lesselů, sledovat jejich životní cesty a zasadit jejich působení do širšího kulturního i historického kontextu, přičemž jsem se opírala o odborné články, knihy a archivní materiály, které přibližují hudební scénu nejen v Polsku, ale i v širším evropském kontextu.

Mým cílem je také přispět k současnému výzkumu hudební historie, který se zaměřuje na méně známé skladatele a kulturní postavy. V českém prostředí nejsou Lesselové dosud dostatečně zmapováni, což tato práce částečně napravuje a otevírá tím cestu k dalšímu

výzkumu těchto zajímavých umělců. Význam česko-polských kulturních vztahů zůstává aktuální i dnes, kdy objevujeme společnou historii a její důležitost pro obě země.

1 Kulturní a hudební kontext 18. a 19. století v Polsku

1.1 Kulturní a hudební scéna 18. a 19. století

V průběhu 18. století prošla hudební scéna v Evropě zásadními změnami, které ovlivnily i situaci v Polsku. Klíčovým hudebním stylem tohoto období byl klasicismus, jenž se inspiroval vídeňskou klasikou a přinášel odklon od barokních prvků, jako byly složité polyfonní struktury a doprovod založený na basso continuo, k jednodušší homofonní struktuře a funkční harmonii. Tento styl zdůrazňoval přehlednou formu, přímočarost a přirozenost kompozičního jazyka, což odráželo osvícenské ideály rozumu a estetiky. Polský klasicismus navíc zahrnoval národní prvky, které podtrhovaly kulturní a politický kontext své doby, kdy byla polská identita podporována i v umění¹. Na přelomu 18. a 19. století však klasicismus postupně ustupoval romantismu, který přinesl hlubší emocionální výraz, individuální prožitek a spojení s národními tématy. Romantismus obohatil hudbu o lidové motivy, volnější formy a nové zdroje inspirace. V Polsku se tento přechod odrazil jak v hudebních formách, tak zejména ve snaze zachovat kulturní identitu během politicky složitého období. Hudební styly této doby formovaly nejen estetické hodnoty, nýbrž i společenské a politické ideály².

Hudba se stávala stále sekulárnější, neboť její tvorba a provozování se postupně přesouvaly z náboženských institucí do světských prostředí, jako šlechtické dvory, měšťanské salony a měšťské kulturní instituce. Tento vývoj odrážel širší společenské změny, kdy vzrůstal význam měšťanstva a aristokracie jako hlavních podporovatelů kultury. V daném kontextu vznikaly nové hudební formy, jako symfonie, koncerty, opery a kantáty, které se stávaly prostředkem vyjadřování společenských a kulturních hodnot.

Jednou z hlavních forem, která se v tomto období rozvinula, byla symfonie. Původně náboženská hudební forma se postupně přetvářela pro světské účely³, což jí umožnilo získat nové publikum a nové společenské funkce⁴. Symfonie se stala nástrojem, kterým aristokracie i měšťanstvo vyjadřovaly své kulturní hodnoty. Rozvíjela se jak na magnátských dvorech, tak v měšťském prostředí, což podpořilo její propagaci mezi různými vrstvami společnosti. K tomu napomohly i hudební soubory při kostelech a kláštorech⁵, které tento styl formovaly a

¹ NOWAK-ROMANOWICZ, Alina. *Historia Muzyki Polskiej: Klasycyzm*. Sutkowski Edition Warsaw, 1995. ISBN 83-900790-5-4, s. 9–11, 23.

² Tamtéž, s. 19–27.

³ OCHLEWSKI, Tadeusz. *Dzieje muzyki polskiej w zarysie*. Warszawa: Interpress, 1977, s. 72.

⁴ POŚPIECH, Remigiusz. *Beata Stróżyńska: Symfonia w XVIII-wiecznej Polsce. Teoria, repertuar, cechy stylistyczne*. Łódź 2015. Muzyka 3:138.

⁵ OCHLEWSKI, *Dzieje muzyki polskiej w zarysie*, s. 72.

šířily. Jedním z prvních polských skladatelů symfonií byl Adam Haczewski (okolo 1750–okolo 1800), autor Symfonie D-dur z roku 1771. Jako další se objevil Jakub Gołębek (1739–1789), skladatel slezského nebo českého původu, který skládal hudbu pro katedrální kapelu na Wawelu. Jeho původ hrál důležitou roli ve formování jeho stylu a přinášel do polské hudby mezinárodní prvky. Mezi další skladatele symfonií té doby patřili i Jan Wański (1762–po 1800), Wojciech Dankowski (okolo 1760–po 1800), Franciszek Ścigalski (1782–1846) a Felix Janiewicz (1762–1848). Ve své práci odkazují na několik symfonií Franciszka Lessela, které dokládají jeho schopnost kombinovat tradiční evropské inspirace s vlastní skladatelskou invencí. Tyto skladby, uvedené v soupisu děl, poukazují na jeho přínos k rozvoji symfonické hudby v tehdejšímu Polsku. V dostupných zdrojích se však u Wincentyho Lessela neobjevují zmínky o tom, že by skládal symfonie.

V polské hudbě 18. století hrála důležitou roli také opera, která často nesla politická a morální poselství, poněvadž její libreto bývala obohacena o moralizující prvky. Tvorba polských oper se stala důležitým cílem mnoha umělců, kteří v nich viděli příležitost k vyjádření národní identity. První z nich vznikaly současně jak na královském dvoře ve Varšavě, tak i na magnátských dvorech, například u Radziwiłłů v Nieświeżu a u Ogińských ve Słonimiu, kde Michał Kazimierz Ogiński (1728–1800) v roce 1771 mecenášsky zaštitil inscenaci své opery *Filozof zmieninony*. Mezi další díla té doby patří *Nędza uszczęśliwiona* Macieje Kamińskiego (1734–1821), skladatele slovenského původu, která je považována za první polskou národní operu⁶. Její premiéra se konala 11. srpna 1778 ve Varšavě⁷ a libreto k ní napsal Wojciech Bogusławski. V září 1784 kníže Maciej Radziwiłł (1749–1821) hostil ve své rezidenci v Nieświeżu posledního polského krále Stanislawa Augusta Poniatowského, při této příležitosti byla uvedena opera *Agatka*, jejíž libreto napsal Radziwiłł a hudbu složil německý skladatel Jan Dawid Holland (1746–1827), dvorní hudebník knížete. V této inscenaci vedle profesionálních herců účinkovali i vesničané z knížecí kapely⁸.

Je patrné, že zapojení vesničanů do inscenací na magnátských dvorech neukazuje pouze sociální rozměr tehdejší operní tvorby, ale současně dokládá, že opera mohla překonávat třídní bariéry a odrážet hodnoty polské kultury 18. století. Tento přístup považuji za důležitou charakteristiku tehdejší umělecké scény. Inspirace venkovem a jeho kulturou, jak ji ztělesňuje například opera *Cud mniemany, czyli Krakowiacy i Górale* uvedená 1. března 1794 s hudbou Jana Stefanieho (1746–1829) a libretem Wojciecha Bogusławského (1757–1829)⁹, se podílela na obohacení národní opery o autentické folklórní motivy.

⁶ Tamtéž, s. 68–69.

⁷ ENCYKLOPEDIA TEATRU POLSKIEGO. *Nędza uszczęśliwiona*. Online. 2016. Dostupné z: <https://encyklopediateatru.pl/przedstawienie/68850/nedza-uszczesliwiona>. [cit. 2024-11-06].

⁸ OCHLEWSKI, *Dzieje muzyki polskiej w zarysie*, s. 70.

⁹ Tamtéž, s. 71–72.

Na počátku 19. století opera získala ještě větší význam jako vrcholná hudební forma a důkaz skladatelského mistrovství. I když Polsko tehdy ztratilo svou nezávislost, hudba a kultura hrály klíčovou roli v udržování národního povědomí. V tomto období se prosadili skladatelé, jako Józef Elsner (1769–1854), učitel Chopina, a Karol Kurpiński (1785–1857). Elsner se ve svých dílech zaměřoval na polskou historii, zatímco Kurpiński ve svých operách kombinoval italské a francouzské vlivy s polskými prvky¹⁰. Oba skladatelé se zasloužili o rozvoj polské hudební scény a připravili půdu pro tvorbu pozdějších skladatelů, mezi nimiž se stal nejslavnější Stanisław Moniuszko (1819–1872).

Kulturní a hudební scéna se vyvíjela pod vlivem evropských trendů, ale rovněž si uchovávala specifické polské prvky, zejména díky častému využívání lidových motivů¹¹. Tyto motivy se objevují i ve skladbách Wincentyho a Franciszka Lesselových, což vnímám jako důležitý aspekt jejich tvorby, který odrážel polské kulturní prostředí a zároveň pomohl k jeho rozvoji. Ve stejné době se v Polsku začaly formovat specifické kulturní salony, fungující jako centra setkávání umělců, intelektuálů a aristokratů a sloužily k diskusím o umění, hudbě a literatuře. Mezi příklady nejvýznamnějších patřil Modrý palác¹², vlastněný rodinou Czartoryských a Zamojských, který hostil řadu známých osobností, včetně Adama Jerzyho Czartoryského (1770–1861)¹³, politického vůdce a vlastence, Zofie Zamojské (1778–1837)¹⁴, organizátorky literárních večerů, básníka a obhájce polského romantismu Juliana Ursyna Niemcewicze (1757–1841)¹⁵ i básníka a překladatele Antoniego Edwarda Odyńce (1804–1885)¹⁶. Salony patřily ke kulturním místům své doby a sehrály zásadní roli při formování

¹⁰ Tamtéž, s. 78.

¹¹ DEMSKA-TREBACZ, Mieczysława. Między epokami. Muzyka w dobie Księstwa Warszawskiego. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*. 2007, roč. LXII, Section F, s. 128–129.

¹² GOLDBERG, Halina. Chopin in literary salons and Warsaw's romantic awakening. Online. *The Polish review (New York. 1956)*. 2000, roč. 45, č. 1, s. 53–64. ISSN 0032-2970. [cit. 2024-10-31], s. 58.

¹³ Polský šlechtic, státník, diplomat a spisovatel. Czartoryski byl oddaným mecenášem umění. V roce 1798 koupil jeden z polských národních pokladů – Dámu s hranostajem od Leonarda da Vinciho, kterou přivezl jako dárek pro svou matku z Itálie. ISAACSON, Walter. *Leonardo da Vinci: The Biography*. Kraków: Insignis, 2019. ISBN 978-83-66071-41-4.

¹⁴ Polská šlechtična a mecenáška. 20. května 1798 se provdala za hraběte Stanisława Kostku Zamojského. Ve Varšavě v roce 1814 založila charitativní organizaci *Warszawskie Towarzystwo Dobroczynności*. Muzeum Zamojskich w Kozłowce. Online. 2019. Dostupné z: <https://www.muzeumzamojskich.pl/zofia-z-czartoryskich-zamojska>. [cit. 2024-11-28].

¹⁵ MOŚCICKI, Tomasz. *Julian Ursyn Niemcewicz*. Online. 2017. Dostupné z: <https://culture.pl/pl/tworca/julian-ursyn-niemcewicz>. [cit. 2024-11-06].

¹⁶ Dalším příkladem byl salon generála Wincenta Krasieńskiego (1782–1858). Zdroj: KOCHANOWICZ, Roman F.; SKOCZEK, Tadeusz; WRÓBLEWSKI, Rafał a ZAŁĘCZNY, Jolanta. *Wincenty Krasieński i życie społeczno-kulturalne Warszawy i Królestwa Polskiego*. Opinogórz: Muzeum Romantyzmu w Opinogórze, 2016. ISBN 978-83-942496-1-8. Nebo také salony Stanisława Potockého (1755–1821) a Stanisława Sołtyka (1752–1833). Zdroj: POLSKIE RADIO. *Stanisław Kostka Potocki. Pierwszy polski historyk sztuki*. Online. POLSKIE RADIO.

uměleckého a společenského života polské elity. Tato prostředí podporovala rozvoj vlastenectví a šíření nových kulturních směrů. Přestože účast Wincentyho a Franciszka Lesselových na některých aktivitách je doložena, o všech jejich zapojeních nemáme spolehlivé důkazy. Vzhledem k jejich hudebnímu postavení a kontaktům však lze předpokládat, že měli s těmito prostředími určité spojení.

1.2 Čeští muzikanti v Polsku okolo období vlády Stanislawa Augusta

V druhé polovině 18. století do Polska přicházela řada českých hudebníků, kteří se stali výraznými osobnostmi na aristokratických dvorech a přispěli k rozvoji polské hudební scény. Tito umělci, pohybující se v kulturně bohatých kruzích, zanechali stopu, která přetrvala po celé generace. Jejich přítomnost a působení obohatily polskou hudební scénu a napomohly k vzájemnému kulturnímu ovlivňování mezi Českem a Polskem.

Jednou z postav byl Jan Stefani (1746–1829)¹⁷, český dirigent a houslista, který se zařadil mezi tvůrce polské národní opery. Na pozvání Andrzeje Poniatowského¹⁸, bratra krále Stanislawa Augusta Poniatowského, přijel v roce 1771 do Polska, kde se stal klíčovou osobností tamní hudební scény. Jeho muzika do opery *Cud mniemany, czyli Krakowiacy i Górale* představuje jedno z prvních děl, které ztělesňovalo polského národního ducha¹⁹. Stefani rovněž působil jako kapelník na dvoře Stanislawa Augusta Poniatowského²⁰ a dirigoval orchestr Národního divadla ve Varšavě²¹.

Další osobností byl Vincenc²² Ferdinand Lessel²³ známý v Polsku jako Wincenty Ferdinand Lessel. Po příjezdu do Varšavy v roce 1781 se usadil u Czartoryských

14.09.2021. Dostupné z: <https://www.polskieradio.pl/39/156/artykul/2807250,stanislaw-kostka-potocki-pierwszy-polski-historyk-sztuki>. [cit. 2024-11-28]. Warszawa, Muzeum Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1811). Online. *Muzeum w polskiej kulturze pamięci*. Licence: © 2024 Muzeum w polskiej kulturze pamięci. Dostupné z: <https://muzeumpamieci.umk.pl/?p=4741>. [cit. 2024-11-06].

¹⁷ ZIELIŃSKI, Marek Grzegorz. *Przybysze z Czech w Rzeczypospolitej czasów Stanislawa Augusta*. Kraków: Księgarnia Akademicka, 2012, s. 366, 400.

¹⁸ OCHLEWSKI, *Dzieje muzyki polskiej w zarysie*, s. 71.

¹⁹ Tamtéž, s. 71.

²⁰ NARODOWY INSTYTUT FRYDERYKA CHOPINA. *Dziedzictwo Muzyki Polskiej*. Online. Dostupné z: <https://portalmuzykipolskiej.pl/pl/osoba/30090-jan-stefani>. [cit. 2024-11-06].

²¹ OCHLEWSKI, *Dzieje muzyki polskiej w zarysie*, s. 71.

²² Příloha č. 1 obsahuje kopii zápisu z matriky. Jméno v české matrice zapsáno jako Vincenc, přičemž poslední písmeno není zcela čitelné. Na základě ručně psaného záznamu však předpokládám, že se jedná o jméno Vincenc. V německé verzi se psalo jako Vinzenz, latinsky Vincentius a v polštině jako Wincenty.

²³ ZIELIŃSKI, *Przybysze z Czech w Rzeczypospolitej czasów Stanislawa Augusta*, s. 368.

v Puławách²⁴, kde působil jako kapelník. Jeho skladatelská činnost, zejména opera *Matka Spartanka*, i pedagogická práce měly hluboký vliv na rozvoj polské hudby. Osobnosti a činnosti Wincentyho Lessela se budu věnovat podrobněji v následujících kapitolách této práce.

Mezi další české hudebníky, kteří poskytli přínos polské kultuře, patřil také Jan Ladislav Dusík (1760–1812), klavírní virtuos a skladatel. Dusík, působící u Radziwiłłů, se proslavil svými hudebními výkony, zejména hrou na skleněnou harmoniku, která tehdy fascinovala současníky²⁵.

Vojtěch Živný (1756–1842), známý v Polsku jako Wojciech Żywny, přicestoval do Polska okolo roku 1790, kde se stal hudebním pedagogem ve Varšavě²⁶ a posléze jedním z prvních profesionálních učitelů Fryderyka Chopina²⁷. Kromě Chopina vyučoval také knížete Kazimierze Sapiehu, Jana Białoblockého, Dominika Dziewanowského a Tytuse Woyciechowského, čímž pomohl k rozvoji polské hudební kultury²⁸.

K českým hudebníkům působícím v Polsku patřil také Václav Raška (1764–1837) známý v Polsku jako Wacław Raszka. V letech 1819 až 1826 působil jako ředitel hudební školy v rámci Instytutu Nauczycieli Elementarnych i Organistów²⁹ v Puławách, kde také vyučoval hru na klavír a chrámový zpěv. Zodpovídal za vydání hudebního díla *Kancjonał muzyki kościelnej*, které vyšlo v roce 1825. Tento zpěvník sloužil jako příklad církevní hudby své doby a současně umožňoval uchování a rozvoj národního kulturního dědictví, jak uvádějí badatelé jeho života a tvorby: „*Kancjonał muzyki kościelnej*“ se stal učebnicí pro mnoho varhaníků³⁰. Instytut Nauczycieli Elementarnych i Organistów v Puławách byl založen knížetem Adamem Jerzym Czartoryským v roce 1814³¹ a zaměřoval se na přípravu učitelů a

²⁴ RUDNICKA-KRUSZWSKA, Hanna. *Wincenty Lessel: Szkic biograficzny na podstawie listów do syna*. Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1968, s. 18.

²⁵ ZIELIŃSKI, Przybysze z Czech w Rzeczypospolitej czasów Stanisława Augusta, s. 370.

²⁶ OCHLEWSKI, *Dzieje muzyki polskiej w zarysie*, s. 81.

²⁷ Chopin, snad jako výraz vděčnosti za roky učení, věnoval Žywnému Polonézu As dur, přičemž do autografu napsal: „*Polonaise pour le Piano Forté composée et dediée A Monsieur A. Żywny par son Elève Frederyk Chopin à Varsovie Ce 23 Avril 1821*“ („*Polonéza pro klavír* složená a věnovaná panu A. Žywnému jeho žákem Fryderykem Chopinem ve Varšavě dne 23. dubna 1821“). Zdroj: *Wojciech Żywny*. Online. Narodowy Instytut Fryderyka Chopina. Dostupné z: https://chopin.nifc.pl/pl/chopin/osoba/6302_Zywny_wojciech. [cit. 2024-11-06].

²⁸ *Wojciech Żywny*. Online. Narodowy Instytut Fryderyka Chopina.

²⁹ BUJAS-PONIATOWSKA, Jolanta; GODEK, Andrzej Edward a PONIATOWSKI, Kamil. *Życie i aktywność Wacława Raszka (1764–1837) w świetle źródeł*. Online. 2022, roč. 67, č. 1. Kraków: Muzyka, 2022. ISSN 0027-5344, s. 27. Dostupné z: <https://doi.org/10.36744/m.1144>. [cit. 2024-12-11].

³⁰ Tamtéž, s. 35–36. [vlastní překlad]

³¹ Tamtéž, s. 123.

varhaníků pro církevní i světské hudební aktivity. Wincenty Lessel sehrál v institutu klíčovou úlohu jak v přípravné fázi před jeho otevřením, tak i jako ředitel po jeho založení.

Z mých výzkumů vyplývá, že příchod českých hudebníků do Polska obohatil polskou kulturu a zároveň vytvořil propojení mezi oběma zeměmi. Tato spolupráce se podílela na rozvoji polské hudby, opery a baletu, čímž posílila vzájemné kulturní vztahy a vytvořila most mezi českými a polskými tradicemi. Čeští umělci působící na polských šlechtických dvorech, jako byli Czartoryští a Radziwiłłové, přispěli k růstu a obohacení polské hudební scény. Jejich přínos spočíval zejména v přenášení evropských trendů, které se přirozeně propojily s charakteristickými rysy polské hudby. Tyto znaky zahrnovaly lidové motivy a odraz tehdejších politických změn a specifické hudební proudy spojené s kulturním životem polské společnosti. Wincenty Lessel, působící u Czartoryských v Puławách, byl jedním z českých hudebníků, kteří svým skladatelským a pedagogickým vlivem pomohli tento proces rozvíjet, jak blíže popisují v dalších kapitolách své práce.

1.3 Politický a kulturní kontext Varšavského knížectví

Období Varšavského knížectví (1807–1815) představovalo pro polskou hudební scénu klíčový přechod mezi klasicismem a romantismem. Témata zpracovávaná tvůrci této doby jasně ukazují, že politická situace spojená s Napoleonovou podporou a nadějí na obnovu polské státnosti ovlivnila utváření hudební tvorby této doby. Hudba sloužila jako nástroj šíření vlasteneckých ideálů a zároveň jako způsob, jak skladatelé reagovali na společenské změny a usilovali o formování kulturní identity. Klasicismus stavěl na přísném dodržování formálních struktur, symetrie a harmonické čistoty, zatímco romantismus přinesl větší důraz na emoce, individuální vyjádření a zapojení národních prvků, jako jsou lidové motivy či historická témata. Tento přechod lze pozorovat například v tvorbě Franciszka Lessela. Jeho díla si uchovávala klasicistní řád a symetrické struktury, ale zároveň začala obsahovat prvky typické pro romantismus, například vlastenecké motivy a důraz na osobní prožitky.

Tato různorodost se projevovala v tvorbě dalších skladatelů té doby, jako byli Karol Kurpiński, Józef Elsner a Wojciech Bogusławski, kteří svými díly i hudebními iniciativami přispěli k formování kulturního klimatu této éry³².

K rozvoji hudby přispívala rovněž sdružení podporovaná šlechtickými patrony, včetně Adama Jerzyho Czartoryského a Zofie Zamoyské³³. Towarzystwo Przyjaciół Muzyki Religijnej i Narodowej, založené v roce 1815³⁴, pořádalo koncerty církevní i národní hudby.

³² DEMSKA-TREBACZ, Między epokami, s. 122.

³³ Tamtéž, s. 125.

³⁴ KARŁOWICZ, Mieczysław. *Wiadomości Muzyczne: Wolnomularstwo Polskie a Muzyka*. Online. 1926, roč. 1926, č. 11. Warszawa: Warszawski Związek Muzyków, 1926, s. 38.

Od roku 1817 tato organizace přecházela k popularizaci polské hudby prostřednictvím Towarzystwa Amatorskiego Muzycznego, které realizovalo pravidelné koncerty, podporovalo hudební akce a poskytovalo nástroje hudebníkům. Franciszek Lessel, který se později stal jedním z jeho ředitelů, se v tomto období začal orientovat více na vlastenecké hodnoty a lidové inspirace. Józef Elsner, zakladatel Szkoły Głównej Muzyki a již zmíněného Towarzystwo Muzyki Religijnej i Narodowej, se zasloužil o organizaci hudebního života a rozvoj národní hudební kultury³⁵. Wojciech Bogusławski, zakladatel Teatru Narodowego, sehrál zásadní úlohu ve vývoji polského divadla, které šířilo národní myšlenky³⁶.

Hudba v době Varšavského knížectví také odrážela aktuální politické události a sloužila jako nástroj šíření patriotismu. Skladatelé jako Franciszek Lessel a Karol Kurpiński přispěli zásadně k utváření polského hudebního stylu, který čerpal z národních kořenů a vyjadřoval vlastenecké hodnoty. Obecně lze hudební styl tohoto období charakterizovat třemi hlavními principy: tvorbou oper a písní v polštině, prací s historickými tématy spojenými s významnými událostmi národa a využíváním lidových motivů v hudbě³⁷. Wincenty Lessel se těmito principy ve své tvorbě inspiroval, což odpovídá jeho působení v kulturním prostředí Varšavského knížectví. Karol Kurpiński, na druhé straně, začlenil do své hudby témata inspirovaná Napoleonovými vítězstvími³⁸, čímž symbolicky posiloval národní povědomí a dodával posluchačům naději na budoucnost.

1.4 Hudba a kulturní identita v kontextu listopadového povstání

Listopadové povstání (1830–1831) bylo zásadním politickým konfliktem v dějinách Polska a mělo podstatný kulturní dopad, také v oblasti hudby. Na základě zkoumaných materiálů lze konstatovat, že hudba v této době plnila nejen roli formy uměleckého projevu, ale především fungovala jako nástroj, kterým Poláci reagovali na politické události a posilovali své vlastenecké povědomí. Písně a skladby vznikající během povstání odrážely silné emoce – od naděje a víry ve svobodu až po smutek, zoufalství a vztek nad ztrátou

³⁵ Zdroj1: *Jasnogórska Muzyka Dawna 41: Muzyka Józefa Elsnera ze zbiorów jasnogórskich*. Online. Dostupné z: https://jasnagora.com/zycie_muzyczne/plyta.php?id=85. [cit. 2024-11-28]. Zdroj2: NOWAK-ROMANOWICZ, Alina. *Józef Elsner: Studia i materiały do dziejów muzyki polskiej*. TOM IV. Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1957, s. 137–138.

³⁶ *Historia*. Online. In: TEATR NARODOWY. Dostupné z: https://www.narodowy.pl/o_teatrze.historia.html. [cit. 2024-11-28].

³⁷ DEMSKA-TRĘBACZ, Między epokami, s. 128–129.

³⁸ Debutoval 4. prosince 1810 kantátou na Napoleonovu počest. Dostupné z: KOSIŃSKA, Małgorzata. *Cultura.pl: Polskie Centrum Informacji Muzycznej, Związek Kompozytorów Polskich*. Online. 2006. Dostupné z: <https://culture.pl/pl/tworca/franciszek-lessel>. [cit. 2024-11-06].

nezávislosti. Taneční lidové melodie, jako mazurky a krakowiaky³⁹, měly zásadní význam v šíření vlasteneckých ideálů, protože oslovovaly různé vrstvy společnosti. To dokládá skutečnost, že se písně zpívaly jak ve veřejných prostorech, tak v soukromí, na setkáních a při recitacích.

Hudba tohoto období byla úzce spjata s romantismem, který zdůrazňoval emoce. Nesloužila jen jako umělecký prostředek či forma zábavy, ale především jako nástroj mobilizace. Mnohé písně obsahovaly výzvy k boji, modlitby za svobodu a volání po národní jednotě. Díky svobodě tisku se tyto skladby rychle šířily a často fungovaly jako politický protest proti cenzuře a carskému útlaku⁴⁰. V tomto kontextu vznikala řada stěžejních děl, která dodávala lidem sílu pokračovat v odporu.

Jednou z nejčastěji přetiskovaných písní v prvních dnech povstání byl *Śpiew* Rajnolda Suchodolského, který napsal na melodii písně *Mazurek*, známou též jako *Jeszcze Polska nie zginęła*⁴¹. Tato píseň, přednesená poprvé již 30. listopadu 1830, rychle získala na popularitě. Již 2. prosince 1830 byla publikována v časopise *Patriota* s poznámkou *Na nutę Jeszcze Polska nie zginęła*. Stejně jako mnoho dalších písní napsaných během povstání, i tato skladba byla zásadním prostředkem při šíření vlasteneckých myšlenek a posilování národní jednoty.

Podobný význam měla i tvorba Kazimierza Brodzińskiego a Wincentyho Lessela. Brodzińskiego skladba *Do Boga*⁴², doplněná poznámkou *Na nutę O Boże dobry usłysz nasze modły*, byla rovněž přetištěna v *Patriocie* a pravděpodobně se jednalo o adaptaci populární církevní písně, ke které složil hudbu Wincenty Lessel. Tato díla, společně s tvorbou dalších skladatelů, přispěla k šíření vlasteneckých myšlenek a posilování odporu proti ruské nadvládě.

Lze vyvodit, že romantismus ovlivnil způsob, jakým hudba jako nástroj politického protestu sloužila. Mnohé skladby obsahovaly výzvy k boji, protestovaly proti cenzuře a ruské nadvládě a volaly po společné jednotě. Například Kurpiňského píseň *Warszawianka 1831 roku*, známá také jako *La Varsovienne*, se stala hymnou povstání a symbolem vzdoru proti ruské nadvládě⁴³. Tato skladba byla často zpívána na veřejných vystoupeních a

³⁹ MAKAREWICZ, Jan. Będziem rąbac, będziem siekać,/jak nam miły Bóg i kraj!: Pierwsze dni powstania listopadowego utrwalone w pieśniach. In: SANIEWSKA, Diana (ed.). *Emocje, język, literatura*. Uniwersytet Warszawski. Kraków: Wydawnictwo Libron - Filip Lohner, 2016, s. 75-103. ISBN 978-83-65705-23-5. Dostupné také z: <http://hdl.handle.net/11320/12494>, s. 77.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Tamtéž, s. 79.

⁴² Originální text Krasického s melodií Lessela: HOROSZKIEWICZ, Julian. *Echa minionych lat: (wiersze, pieśni z muzyką, marsze wojska polskiego z końca 18. i początku 19. Wieku)*. Zeszyt II. Nuty. Sygnatura oryginału: 402.117 z. 2., Lipsk; Lwów: W komisie księgarni Seyfartha i Czajkowskiego. Z drukarni C. G. Rödera, 1889, s. 4.

⁴³ KURPIŃSKI, Karol. *Warszawianka*. Online. PACAK, Piotr. *Śpiewnik Niepodległości*. 2017. Dostupné z: <https://www.spiewnikniepodleglosci.pl/warszawianka/>. [cit. 2024-11-06].

shromážděních, kde povzbuzovala lid k dalšímu boji proti útlaku. K tomu přispívali také hudebníci, jako například Józef Elsner, který svou pedagogickou činností formoval mladé generace vlasteneckých hudebníků. Jeho žák Fryderyk Chopin (1810–1849), přestože již žil v Paříži, svou hudbou prožíval bolest a osud Polska⁴⁴. Jeho polonézy a mazurky odrážely touhu po svobodě a kulturní identitě jeho země.

Na základě analýzy zdrojů a výše uvedených příkladů lze usoudit, že hudba napomohla k formování společenského vědomí během listopadového povstání. Byla nejen prostředkem pro vyjádření emocí, ale také nástrojem mobilizace a sjednocení lidí. Díky vlivu romantismu získala hluboký emocionální náboj, který odrážel politické a společenské změny té doby. Hudba se tak stala prostředkem pro posilování společenského vědomí a solidarity během povstání.

⁴⁴ Když skončilo listopadové povstání, Chopin se nacházel ve Stuttgartu, kde vznikla *Etiuda c-moll op. 10 nr 12*, nazývaná „Revoluční“. Dostupné z: *Fryderyk Chopin (1810–1849): XIX wiek*. Online. Dzieje.pl Portal historyczny, 2011, 12. února 2021. Dostupné z: <https://dzieje.pl/postacie/fryderyk-chopin-1810-1849>. [cit. 2024-12-11].

2 Historie rodu Lesselů

2.1 Genealogie a původ rodu

Rod Lessel má své historické kořeny v oblasti Lešnova (něm. Lessen) u Krosna nad Odrou⁴⁵. Tento starobylý rod, který se rozšířil do Těšínska a Horního Slezska, se v historických dokumentech objevuje v různých variantách jména, jako Lessien, Lessen, Lehsen, Lösel, Lößfel nebo Lössel, což svědčí o vlivu jazykových a kulturních změn v průběhu času při usazování v různých regionech. Osada, podle které rodina získala své příjmení, je zaznamenána jako Lesnow, Lessenaw, Lessenow a další varianty, jež ukazují na historické proměny a adaptace a odrážejí vývoj identity rodu v závislosti na místních kulturních a jazykových kontextech.

Jedním z prvních členů rodu byl Erich z Lesselu, který se v roce 1433 zúčastnil pečetění dokumentů s dalšími vladyky v Těšínsku, včetně Aleše z Orle. Toto zapojení naznačuje aktivní účast rodu ve šlechtickém a politickém životě regionu. Erichova pečeť, nesoucí symbol dvou ryb, odráží heraldické tradice a hodnoty, které podtrhují společenské postavení rodiny. V roce 1434 kníže Václav Těšínský potvrdil majetek Bobrku bratřím Mikuláši a Petrovi, kteří byli spojeni s rodem Lessel, čímž je doloženo právní a majetkové postavení rodu v regionu. V roce 1435 bratři prodali ves Pruchnou Alšovi z Orle, což dokládá jejich aktivní účast v místním hospodářství.

V roce 1465 byli bratři Lessel zmiňováni v souvislosti s Ornontovicemi (dnes Rymultovice) na Patinsku, což potvrzuje jejich širší vliv v regionu. Petr Lessien, další člen rodu, získal v roce 1472 od knížete Václava Těšínského vrchní právo v Ornontovicích, čímž si zajistil prestižní postavení. Rod Lessel se dále objevuje v pramenech s erbem červené barvy a s klenotem tvořeným třemi pštosími pery, které podtrhují jejich postavení mezi polskou šlechtou. Spojení příjmení rodu se jménem Hrábě (Grabia) a erbem naznačuje význam heraldiky a symboliky v životě této komunity.

Symbolickým vyjádřením identity a hodnot rodu Grabie je jejich erb, který se svými charakteristickými prvky odráží historické vazby rodu na zemědělské a vojenské tradice. Erb rodiny Grabie se vyznačuje výraznými heraldickými prvky, které odrážejí tradice a symboliku spojenou se šlechtou. Celý štít erbu je červený, což symbolizuje odvahu, statečnost a sílu.

⁴⁵ Informace o původu a historických aktivitách rodu Lessel, včetně jejich majetkových a právních vztahů, jsou převzaty ze zdroje, na který mě upozornila Galina Lessel, která je potomkem tohoto rodu. Zdroj: PILNÁČEK, Josef. *Rody starého Slezska. Díl 2, G-O*. Jílové u Prahy: Muzeum těžby a zprac. zlata, 1972.

Kombinace červené a modré barvy naznačuje dobročinnost. Uprostřed štítu jsou umístěny hrábě, hlavní symbol rodu Grabie, které odkazují na vazby rodiny na zemědělské tradice a hospodářství. Na konci hrábí se nachází šipka naznačující dynamiku a směr, což může symbolizovat pokrok a vytrvalost rodu. Nad štítem se tyčí přilba a brnění, tradiční prvky heraldiky, které odkazují na vojenskou tradici a ochranu, kterou erb ztělesňuje. Přilbu zdobí zlatá koruna, symbol šlechtického postavení a moci rodu. Dekorativním prvkem nad přilbou jsou pravděpodobně pštrosí pera, která dodávají erbu další vrstvu významu, symbolizují ducha a noblesu. Z každé strany erbu vyčnívá jedno kopí, vyjadřující odhodlání a připravenost bránit rodinu a její hodnoty. Celkově erb rodiny Grabie ztělesňuje nejen rodinnou identitu, ale také kulturní a historické hodnoty. Hrábě jako hlavní symbol zdůrazňují spojení rodu s půdou, zatímco vojenské prvky podtrhují jeho historickou roli v obraně a ochraně. Tento vzhled erbu vyjadřuje hrdost a tradici, které jsou nedílnou součástí identity rodu Grabie⁴⁶.

Obrázek č.1 - Erb rodiny Lessel⁴⁷

2.2 Změna v příjmení z Lösel/Lössel na Lessel

Původní jméno rodu se v historických pramenech vyskytuje v několika podobách, mezi nimiž jsou časté formy „Lösel“ či „Lössel“. Tento rozdíl lze vysvětlit jazykovým procesem zvaným labializace, kdy dochází ke změně výslovnosti a pravopisu podle regionálních jazykových vlivů. Jak uvádí Zdeněk Masařík ve své práci *Historická němčina*

⁴⁶ Popis erbu je výsledkem mého vlastního sestavení na základě analýzy vyobrazení erbu a studia dostupných heraldických pramenů. Při interpretaci jednotlivých prvků a jejich symboliky jsem čerpala z vizuálního materiálu erbu a relevantních zdrojů popisujících heraldiku. Zdroj: BUBEN, Milan; HONZÁK, František a ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie heraldiky*. Druhé rozšířené vydání. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-31-1. Zdroj: VELEBNÝ & FAM. *Heraldický slovník*. Online. 2020. Dostupné z: <https://www.velebny.cz/heraldicky-slovník>. [cit. 2024-12-09].

⁴⁷ *Wincenty Ferdynand Lessel h. wł.* Online. In: GENI. 26.4.2016. Dostupné z: https://www.geni.com/photo/view/6000000029655686090?album_type=photos_of_me&end=&photo_id=600000041912841525&project_id=&start=&tagged_profiles=. [cit. 2024-11-06].

pro archiváře, labializace ovlivňovala přechod hlásky „e“ na „ö“ zejména v horskoněmeckých dialektech, a to především v přítomnosti určitých hlásek, které tuto změnu podporovaly⁴⁸.

Labializace e > ö se postupně rozšířila vlivem východofranckých dialektů, zatímco v jiných regionech, například na Moravě, byla tato změna méně důsledná. Právě proto se ve východní části německy mluvících oblastí a na Moravě vyskytují tvary bez přehlásky „ö“⁴⁹. Tímto jazykovým vývojem se původní „Lösel/Lössel“ přirozeně změnilo na „Lessel“.

Na základě dostupných informací lze předpokládat, že zdvojené „ss“ ve jménu „Lessel“ mělo praktickou roli. V německém pravopise se totiž jedno „s“ mezi samohláskami často vyslovuje jako „z“ (například „lesen“ [lézn]), což by vedlo k výslovnosti jména jako „Lízel“. Použití „ss“ zajistilo ostrou výslovnost s krátkým „s“, tedy „Lessel“ [Lesel], a zachovalo tak původní zvuk jména. Tato pravopisná změna tedy měla za cíl uchovat nejen výslovnost, ale i významovou kontinuitu jména. Historie přehlásky u příjmení ukazuje, jak se fonetické a pravopisné změny přizpůsobovaly regionálním jazykovým vlivům a praktickým potřebám. Vliv labializace a německého pravopisu v tomto případě vysvětluje variantní podobu jména rodiny, a přechod na formu „Lessel“ bez „ö“ odráží vývoj německého pravopisu v novější době.

2.3 Hudební kořeny

Johann Georg Lösel (1699–1750)⁵⁰, též uváděn jako Lössel, Lessel, Johann Georg Ernst Cajetan, narozen v obci Merboltice v okrese Děčín, byl hudebníkem, skladatelem a dvorním kapelníkem, jehož tvorba a talent představují v historii rodu Lessel výraznou hudební linii. Působil ve službách německé i české šlechty a proslavil se jako kapelník knížete Dominika Marquarda z Löwenstein-Wertheim-Rochefortu. Prvního úspěchu dosáhl v Praze v roce 1724, kdy bylo jeho pašijové oratorium *Die obsiegende Liebe über die Gerechtigkeit, mit welcher Jesus den durch die Sünde todten Menschen zum Leben aufrichtet*⁵¹ uvedeno v Římskokatolickém kostele Panny Marie Matky ustavičné pomoci a sv. Kajetána na Malé Straně. Na tento úspěch navázal druhým oratiem *Das bittere Leiden Jesu* v roce 1726, a

⁴⁸ MASARÍK, Zdeněk. *Historická němčina pro archiváře*. Brno: Masarykova univerzita v Brně pro Filozofickou fakultu, 1993, s. 44, 50. ISBN 80-210-0807-5. Dostupné také z:

<https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:a2e2bd10-898e-11e8-9588-5ef3fc9bb22f>

⁴⁹ Tamtéž, s. 50.

⁵⁰ DEUTSCHEN NATIONAL BIBLIOTHEK. *Johann Georg Lösel*. Online. 18. června 2024. Dostupné z: <https://doi.org/https://d-nb.info/gnd/128966696>. [cit. 2024-12-11].

⁵¹ *Lösel, Johann Georg*. Online. Wikisource. 18. července 2015. Dostupné z: https://de.wikisource.org/wiki/BLK%C3%96:L%C3%B6sel,_Johann_Georg. [cit. 2024-11-06].

později i třetím oratoriem *Das beweinte Grab des Heilands*, které bylo uvedeno v roce 1745. Text tohoto oratoria se dodnes uchovává v Českém muzeu hudby⁵².

Löselova dochovaná tvorba zahrnuje:

Vokální díla

- *Die obsiegende Liebe über die Gerechtigkeit, mit welcher Jesus den durch die Sünde todtten Menschen zum Leben aufrichtet* (r. 1724)
- *Das bittere Leiden Jesu* (r. 1726)
- *Das beweinte Grab des Heilands. Ein geistliches Sing-Gedicht* (r. 1745)
- Offertorium *Sanctus sanguis* – dochované v rukopisu D-F (Mus Hs 1158)⁵³
- Offertorium *O salutaris hostias* – dochované v rukopisu D-F (Mus Hs 1156)⁵⁴

Instrumentální díla

- *Sinfonie F-Dur* – dochovaná v rukopisu D-DI (Mus.2759-1)
- *Capriccio C-Dur* pro flétnu, dvě housle a violoncello/fagot
- *Concerto di camera A-Dur* pro flétnu, dvě housle a violoncello
- *Concerto G-Dur* pro flétnu, dvě housle a cembalo

Johann Georg Ernst Cajetan Lösel byl bratrem dědečka Wincentyho Lessela, tedy strýcem jeho otce. Tento fakt dokládá rodinnou tradici a výrazný vliv hudby v rodu Lesselů.

⁵² Zdroj1: BERNSDORF, Eduard. *Neues Universal-Lexikon der Tonkunst. I, II, III*. Dresden: Johann André, 1856–1861. Zdroj2: Původně se text nacházel ve Strahovské knihovně. Texty ze Strahovské knihovny jsou nyní uchovávány v Českém muzeu hudby spadající pod Národní muzeum. Nyní se zde nacházejí i texty:

Lössl Gottfried. Online. Praha, 1869. Dostupné

z: <https://retris.nkp.cz/Catalog?sigla=ABX002&catalogId=knmhk19%20%20%20&caseId=17&drawerId=166&recordId=350030&bookmarkId=null&filterId=&page=&batchId=&phase=&batchUser=>. [cit. 2024-12-11].
00350030 Retris, Národní knihovna České republiky.

Lössl Gottfried. Online. Praha, 1864. Dostupné

z: <https://retris.nkp.cz/Catalog?sigla=ABX002&catalogId=knmhk19%20%20%20&caseId=17&drawerId=166&recordId=350031&bookmarkId=null&filterId=&page=&batchId=&phase=&batchUser=>. [cit. 2024-11-06].
00350031 Retris, Národní knihovna České republiky.

⁵³ LÖSEL, Johann Georg. *Offertorium ex D# de Venerabili Ss. Sacramento :/ auth. Lösel: à duobus choris ..., violino primo, violino secundo, clarino primo, clarino secundo, tympano, alto viola, violone oblig., con organo*. Online. Univerzitní knihovny Johanna Christiana Senckenberga. Frankfurt nad Mohanem, 1740, 2012. Dostupné z: <https://ubffm.hds.hebis.de/Record/HEB289433223>. [cit. 2024-11-06]. Signatur des Originals: Mus Hs 1158.

⁵⁴ LÖSEL, Johann Georg. *Offertorium ex A# "O salutaris hostia": à 2 cantis, 2 alto, tenore et basso, violino primo, violino secundo, viola, violone con organo*. Online. 2012. Frankfurt nad Mohanem: Univerzitní knihovny Johanna CHristiana Senckenberga, 1740. Dostupné z: <https://ubffm.hds.hebis.de/Record/HEB290268265>. [cit. 2024-11-06]. Signatur des Originals: Mus Hs 1156.

V této práci se zaměřuji na členy rodiny, kteří se podíleli na pokračování hudební tradice, především na Wincentyho a Franciszka Lesselových. Pro větší přehlednost a přesnost používám v textu dále jejich křestní jména. Wincenty se narodil 17. července 1756 v České republice. Zemřel okolo roku 1825, přičemž přesné datum a místo úmrtí nejsou známy. Jeho syn Franciszek se pravděpodobně narodil kolem roku 1780 již v Polsku a zemřel 26. prosince 1838. Jeho hudební odkaz je dodnes považován za součást polského kulturního dědictví.

Pokračovatelkou rodinné hudební tradice byla také pianistka a skladatelka Helena Lessel⁵⁵, která se po svatbě přejmenovala na Berens. Narodila se 13. února 1830 v Krzemieńci na Volyni, tehdejším Ruském impériu, a zemřela okolo roku 1880. Její hudební tvorba zahrnuje mimo jiné:

Díla Heleny Berens:

- *Ja nie wierzę: mazur do śpiewu z towarzyszeniem fortepianu / muzyka i słowa Heleny Berends*⁵⁶.
- *Mazur: dokończenie. La mignotise: polka trotteuse: op: 30 / par W. A. Grüneberg. Rose sauvage = Haiden-Röslein / chanson par F. Schubert; transcrit Franc. Becker. Nasz brat mazur / ułożony na fortepian p. Helenę Lessel*⁵⁷.

Rod Lesselů představuje mimořádnou hudební dynastii, která zanechala svůj otisk v dějinách evropské hudební kultury. Jejich tvorba a hudební odkaz jsou dodnes připomínány nejen prostřednictvím dochovaných děl, ale také v odborných publikacích a hudebních slovnících. Zmínky o rodu Lesselů se objevují v různých pramenech napříč staletími i jazyky, například v polsky psané *Mała encyklopedia muzyki*⁵⁸, ve francouzské publikaci *Les Musiciens polonais et slaves, anciens et modernes: Dictionnaire biographique des compositeurs [...]*⁵⁹, v biografii vydané v Bruselu pod názvem *Biographie universelle des*

⁵⁵ GENI. *Helena Maria Rosalia Aniela Lessel*. Online. 11. listopadu 2024. Dostupné z: <https://www.geni.com/people/Helena-Maria-Rosalia-Aniela-Lessel/6000000029655648619>. [cit. 2024-12-05].

⁵⁶ LESSEL, Helena. *Ja nie wierzę: mazur do śpiewu z towarzyszeniem fortepianu / muzyka i słowa Heleny Berends*. Warszawa: Bernstein przy ulicy Miodowej No 483, před 1852.

⁵⁷ DULCKEN, Ferdinand Quentin; KAUFMANN, Józef; LESSEL, Helena; SCHUBERT, Franz a GRÜNEBERG, W.A. *Mazur: dokończenie. La mignotise: polka trotteuse: op: 30 / par W. A. Grüneberg. Rose sauvage = Haiden-Röslein / chanson par F. Schubert; transcrit Franc. Becker. Nasz brat mazur / ułożony na fortepian p. Helenę Lessel*. Warszawa: J. Kaufmann, 1873.

⁵⁸ ŚLEDZIŃSKI, Stefan. *Mała encyklopedia muzyki*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1968, s. 566.

⁵⁹ SOWIŃSKI, Wojciech. *Les Musiciens polonais et slaves, anciens et modernes: Dictionnaire biographique des compositeurs, chanteurs, instrumentalistes, luthiers, constructeurs d'orgues, poètes sacrés et lyriques, littérateurs et amateurs de l'art musical*. Online. Adalbert de Prague, 1857. Dostupné z: Bibliothèque nationale de France, <https://doi.org/ark:/12148/bpt6k1167052z>. [cit. 2024-12-05], s. 364. Département Musique, VMC-7566.

*musiciens et bibliographie générale de la musique*⁶⁰, nebo v polské hudební příručce *Doręcznik muzyczny*⁶¹. Tento široký průřez dokládá mezinárodní povahu a nadčasový význam hudebního odkazu Lesselů, kteří byli nejen tvůrci své doby, ale také pokračovateli bohaté hudební tradice.

⁶⁰ FÉTIS, François-Joseph. *Biographie universelle des musiciens et bibliographie générale de la musique*. Online. 1811. Dostupné z: Bibliothèque nationale de France, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k697171/f3.item>. [cit. 2024-12-05]. Département Philosophie, histoire, sciences de l'homme, G-23495, s. 120.

⁶¹ SIKORSKI, Józef. *Doręcznik muzyczny: treściwe przedstawienie muzyki dzisiejszej, ze szczególnem baczeniem na miejscowe potrzeby, przykładami w nutach do objaśnienia niektórych szczegółów niezbędnymi i słownikiem wyrazów muzycznych*. Online. Warszawa: S. Orgelbrand, 1852. Dostupné z: Biblioteka Narodowa, <https://polona.pl/preview/38097745-2758-41ca-867e-20a691dc5201>. [cit. 2024-12-05], s. 292.

3 Wincenty Lessel

3.1 Životní dráha a kulturní vliv

Wincenty Lessel (1756–1825?) se narodil 17. června 1756 v Jílovém⁶² u Děčína, v dnešní České republice. Jeho rané dětství ovlivnila bouřlivá atmosféra Sedmileté války (1756–1763), která v zemi vyvolala nepokoje. Pocházel z početné rodiny, jeho rodiče, Hans Christoph Lössel (1702–1759), hospodář se šlechtickým titulem, a Rosina Lessel rozená Weichs (1719–1760), měli celkem osm dětí⁶³.

Po smrti rodičů, kdy bylo Wincentymu asi čtyři roky, se přestěhoval s částí rodiny do Drážďan. Drážďany, tehdejší hlavní město Saska, fungovaly nejen jako politické centrum, ale i kulturní uzel, v němž se prolínaly vlivy italské, německé a francouzské hudby. V tomto prostředí, obklopen německou tradicí, Wincenty začal rozvíjet své nadání a seznamoval se s hudební kulturou, která zde vzkvétala a později utvářela jeho budoucí směřování. Migrace rodiny Lesselových do Drážďan byla motivována nejen válkou, ale také ekonomickými příležitostmi a potřebou udržovat kontakty s příbuznými v různých kulturních centrech. V 18. století byla mobilita hudebníků běžnou praxí a zahraniční umělci často působili na různých evropských dvorech, například v Drážďanech, Vídni a Varšavě. Dvůr Augusta II. (1670–1733) sehrál zásadní roli v podpoře italské opery a francouzského stylu, proslavil se svým mecenátem umění, podporou opery a tance a vytvořil úzké hudební vazby mezi Drážďany a Varšavou. Tyto tradice dále rozvíjel jeho syn August III. (1696–1763), za jehož vlády byl Drážďanům vtisknut kosmopolitní ráz a kulturní význam⁶⁴. Hudebníci jako Giovanni Alberto Ristori a Johann Adolf Hasse často cestovali mezi Drážďany a Varšavou⁶⁵, což poskytlo přínos k vzájemnému obohacení hudebních tradic obou regionů.

⁶² Německý název Eula odpovídá českému Jílové – zapsáno v matrice v Riegersdorfu (česky Modrá), části obce Jílové v okrese Děčín. Často je nesprávně uváděno Jílové u Prahy. V příloze č.1 přikládám zápis z matriky.

⁶³ Hanz Joseph (*28. 4. 1738), Christoph (*14. 9. 1740), Anton (*13. 6. 1743), Hanz Franz (*1. 4. 1746 – †7. 4. 1746), Franciszek (*13. 6. 1747, Jílové – †22. 3. 1819, Pulawy, první houslista dvorní kapely), Ignatz (*30. 10. 1749), Maria Theresia (*1. 2. 1753), Wincent (*17.6.1756 – †1825?).

⁶⁴ MADDOX, Alan. Music at German Courts, 1715–1760: Changing Artistic Priorities. Online. *Musicology Australia*. 2012, č. 34(1), s. 125–127. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/08145857.2012.681759>. [cit. 2024-12-06].

⁶⁵ ŻÓRAWKA-WITKOWSKA, Alina. Foreign Musicians at the Polish Court in the Eighteenth Century: The Case of Pietro Mira. In: NIEDEN, Gesa zur a OVER, Berthold (ed.). *Musicians' Mobilities and Music Migrations in Early Modern Europe*. Transkript Verlag, 2016, s. 151-169. ISBN 978-3-8376-3504-1. Dostupné také z: <https://www.transkript-verlag.de/shopMedia/openaccess/pdf/oa9783839435045.pdf>.

Wincenty zde studoval u význačných hudebníků, mezi nimiž byli Johann Adam Hiller (1728–1804)⁶⁶, skladatel oper, Johann Georg Schürer (1720–1783), dvorní skladatel v Drážďanech, a Carl Ditters von Dittersdorf (1739–1799), známý německo-rakouský skladatel⁶⁷. Tyto vazby byly zásadní pro jeho vlastní hudební styl a techniku, kterou později rozvinul. Naučil se hře na violu, cembalo a kompozici pod vedením Johanna Gottlieba Schürera⁶⁸ a působil v královské kapele, kde získal první zkušenosti jako hudebník a skladatel. Jednalo se o prestižní instituci, která přitahovala špičkové hudebníky a skladatele z celé Evropy. Pod vedením Heinichena, Pisendela a Zelenky se Drážďany staly centrem, kde se prolínaly různé tradice⁶⁹. Tento smíšený styl si získal oblibu v mnoha evropských dvorech a utvářel rozvoj hudebních trendů v celé Evropě.

Přesný rok příchodu Wincentyho do Varšavy není znám, ale jeho přesun je pravděpodobně spojen s politickými a kulturními změnami, které nastaly po roce 1764, kdy na polský trůn nastoupil Stanislav II. August Poniatowski. S novou vládou přišel do Polska i rozvoj kulturního života, který z Varšavy činil jedno z center tehdejšího intelektuálního a uměleckého dění. Vedle příslibu nových příležitostí mohl mít i osobní důvody – část rodiny Lesselů se rovněž přemístila do Varšavy, což mu poskytovalo jistotu existenčního zázemí a podpory. Jeho přítomnost ve Varšavě je doložena od roku 1780, což naznačuje, že mohl přicestovat už během 70. let 18. století, kdy kulturní rozmach podpořený královskou přízní dosahoval svého vrcholu.

Wincenty Lessel je uveden v *Katalogu wystawy zbiorów teatralnych i muzycznych Biblioteki Narodowej w Warszawie* jako autor *Polonaise pour le clavecin*⁷⁰, která byla vytvořena nebo zaznamenána ve Varšavě v roce 1780. Tento záznam potvrzuje jeho účast a aktivní činnost na tehdejší varšavské hudební scéně. Skladba je vedena pod označením Franc. F. XII. 14., což je archivní kód, který specifikuje její umístění v rámci sbírek Biblioteki Narodowej. Tento katalog slouží jako důležitý zdroj informací o hudebních a divadelních sbírkách ve Varšavě a poskytuje přímý důkaz o jeho působení v Polsku. Přítomnost této skladby v Bibliotece Narodowe podtrhuje význam Wincentyho tvorby pro polskou hudební

⁶⁶ ŚLEDZIŃSKI, *Mała encyklopedia muzyki*, s. 566.

⁶⁷ FATALSKI, Tomasz. „Podług mojej metryki jest już ze mnie dobrze stare chłopisko”. *Odnaleziona metryka chrztu Wincentego Lessla*. *Muzyka*, 68(2), 2023, s. 119–126. <https://doi.org/10.36744/m.1774>

⁶⁸ NOWAK-ROMANOWICZ, Alina. Lessel, Wincenty Ferdynand. Online. *Grove Music Online*. 2001. Licence: © Oxford University Press 2024. Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.16483>. [cit. 2024-12-11].

⁶⁹ MADDIX, *Musicology Australia*, s. 126

⁷⁰ Zdroj1: *Katalog wystawy zbiorów teatralnych i muzycznych Biblioteki Narodowej w Warszawie*. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 1934. ALMA 991006605629705066; sygnatura 844.545 A, s. 118. Zdroj2: ŚLEDZIŃSKI, *Mała encyklopedia muzyki*, s. 566.

historii a přispívá k našemu chápání kulturního dědictví uchovávaného ve varšavských institucích.

Na pozvání prince Adama Kazimierze Czartoryského se Wincenty přestěhoval okolo roku 1781⁷¹ do Puław na panství prince a jeho manželky Izabely Czartoryské. Jeho hudební a pedagogický talent brzy upoutal pozornost rodiny Czartoryských, což vedlo k tomu, že mu nejprve nabídlí pozici pedagoga a cembalisty⁷², následně byl jmenován dvorním kapelníkem a skladatelem v Puławách. Jeho pobyt v Puławách se ukázal být velmi produktivní a zásadní pro jeho tvorbu: zde skládal, věnoval se dirigování a organizování hudebních produkcí a výuce hudby, čímž přispěl k vytvoření živé hudební scény na dvoře Czartoryských. Zdejší panství, nazývané též Polskými Aténami, bylo v té době důležitým centrem politického, společenského a zejména kulturního života, které mohlo konkurovat i samotnému královskému dvoru Polsko-litevské unie. Pobývaly zde či přímo žily téměř všechny osobnosti tehdejšího politického a kulturního světa, mnohé z nich pod ochranou rodiny Czartoryských. Toto inspirativní prostředí mělo na Wincentyho Lessela výrazný impuls⁷³.

Byl pravděpodobně jednou ženatý s Reginou Weyncetl⁷⁴ a měl celkem osm dětí: dva syny a šest dcer⁷⁵. Všechny děti se narodily v Puławách, s výjimkou syna Franciszka, který se mohl narodit buď ve Varšavě, nebo v Puławách. Zemřel pravděpodobně po roce 1825⁷⁶. Nevíme přesně kde, ale pravděpodobná jsou místa Puławy, Varšava nebo Sieniawa, pochován může být i ve Włostowicach⁷⁷ nebo v Pilicy u Ostrołęki nedaleko Warki⁷⁸.

⁷¹ Tento záznam má zásadní význam, neboť zmínka o „30leté službě“ umožňuje vyvodit, že Wincenty Lessel vstoupil do služeb rodiny Czartoryských již v roce 1781. V dopise č. 108 z Puław, 19. září 1811, Wincenty píše: „Wyobraź sobie, mój kochany Franciszku! Po tych wszystkich gładkich, słodkich jak cukier słówkach księcia, księżnej, obu młodych księżąt, mimo mojej 30-letniej służby (służba przy pierwszej kapeli nie wchodzi zupełnie w rachubę; byłem przyjęty wówczas tylko do lekcji gry na fortepianie i tylko za to otrzymywałem swą skromną pensję)...”. RUDNICKA-KRUSZWSKA, *Wincenty Lessel*, s. 131.

⁷² KRASSOWSKI, Janusz (ed.). *Franciszek Lessel: w 200 rocznicę urodzin kompozytora*. Prace Specjalne 21. Gdańsk: Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna w Gdańsku, 1980, s. 52.

⁷³ KSENIĄK, Mieczysław. *Rezydencja Księżąt Cyartorzskich w Puławach*. Skarby przyrody i kultury, 2. Lublin: idea Media, 1998. ISBN 83-90734-2-5, s. 16.

⁷⁴ RUDNICKA-KRUSZWSKA, *Wincenty Lessel*, s. 20.

⁷⁵ Příloha č. 2 zahrnuje všechny známé děti Wincentyho Lessela, doplněné o dostupné zdroje a fakta.

⁷⁶ Na straně 151 je uvedeno datum posledního zachovaného dopisu psaného Wincentym Lesselem synovi Franciszkovi: RUDNICKA-KRUSZWSKA, *Wincenty Lessel*, s. 151.

⁷⁷ SZCZYPA, Józef. Puławy Cmentarz Włostowicki. Online. *Niedziela lubelska*. 2001, roč. 35. Dostupné z: <https://www.niedziela.pl/artukul/3249/nd/Cmentarz-Wlostowicki>. [cit. 2024-11-05]. Od roku 1639 se zde trvale usadil kněz a roku 1676 zřídil farnost, do které kromě Włostowic patřily: Puławy, Wólka Profecka, Skowieszyn a Parchatka. Místo odpočinku zde našli kněží – faráři i věřící; mezi nimi mnozí měli vazby na dvůr Czartoryských, pro které se Puławy staly od roku 1785 jejich sídlem.

3.2 Pedagogická činnost

Kolem roku 1781 začal Wincenty sehrávat podstatnou roli jako hudební pedagog na dvoře kněžny Izabely Czartoryské (1746–1835) v Puławách, kde se podílel na výuce žen i mužů v oblasti hudby⁷⁹. V době, kdy se Polsko nacházelo v obtížné politické situaci, hrálo vzdělání, včetně hudebního, důležitou roli při udržování národní identity a kulturních tradic. Ženy z aristokratických kruhů byly často učeny s důrazem na tyto hodnoty a jejich hudební výchova nebyla pouze otázkou osobního rozvoje, ale sloužila také jako prostředek společenské reprezentace, což mělo význam pro celý aristokratický rod⁸⁰. Díky své práci měl kompozitor možnost formovat kulturní a hudební dovednosti mladých aristokratů a přispíval tak k jejich přípravě na společenské a kulturní role.

Podílel se na hudební edukaci dcer kněžny Izabely Czartoryské: Marii Wirtemberské (1768–1854), Zofii Zamoyské⁸¹ (1778–1837) a Cecylii Beydale⁸² (1787–1851). Výuka zahrnovala nejen hru na klavír a zpěv, ale také základy kompozice, a byla součástí širšího výchovného programu zaměřeného na to, aby ženy mohly reprezentovat rodinu i v kulturní sféře. Hudební dovednosti jim umožňovaly vystupovat na salónních setkáních⁸³ a podílet se na kulturním životě vyšší společnosti. Mezi jeho žákyně patřila také hudební skladatelka Konstancja Narbutt⁸⁴, která se podílela na tvorbě sbírky *Śpiewy Historyczne*, o nichž se zmíním později ve své práci, a Zofia Matuszewicz⁸⁵, milovaná svěřenkyň Izabely Czartoryské.

⁷⁸ V době předpokládaného úmrtí Wincentyho vykonával Franciszek v letech 1821 až 1832 funkci plenipotent (správce) majetku v Pilicy u Ostrołęki nedaleko Warki, který vlastnila Marie Württemberské. Sám Franciszek je v Pilicy pochován, přestože zemřel v Piotrkówě Trybunalském.

⁷⁹ RUDNICKA-KRUSZWSKA, *Wincenty Lessel*, s. 60–61.

⁸⁰ DZIADEK, Magdalena. Polish Female Composers in the Nineteenth Century. Online. *Musicology Today*. 2019, roč. 16, č. 1, s. 31–42. ISSN 1734-1663. Dostupné z: <https://doi.org/10.2478/muso-2019-0002>. [cit. 2024-11-02].

⁸¹ RUDNICKA-KRUSZWSKA, *Wincenty Lessel*, s. 123.

⁸² DZIADEK, Polish Female Composers in the Nineteenth Century, s. 32.

⁸³ Přestože hudba hrála v životě aristokratek důležitou roli, veřejná vystoupení žen byla v té době omezována tehdejšími společenskými normami, a proto aristokratky převážně vystupovaly na soukromých setkáních a v rámci salonů. Právě v tomto prostředí mohly své hudební dovednosti rozvíjet a prezentovat způsobem, který zároveň posiloval jejich společenské postavení. DZIADEK, Polish Female Composers in the Nineteenth Century, s. 32, 35, 40.

⁸⁴ Tamtéž, s. 32.

⁸⁵ Po uzavření kapely v Puławach v roce 1811 se Wincenty Lessel přesouvá do Sieniawy jako pedagog Zofie Matuszewicz. RUDNICKA-KRUSZWSKA, *Wincenty Lessel*, s. 131.

Neuplatňoval své pedagogické dovednosti pouze u žen, mezi jeho žáky patřil i jeho syn Franciszek, který se později stal uznávaným skladatelem, a také synové⁸⁶ kněžny Izabely Czartoryské, Adam Jerzy (1770–1861) a Konstanty Adam (1774–1860). Kromě nich vyučoval i další žáky z jiných aristokratických rodin, stejně jako mládež, která pobývala na puławském dvoře za účelem edukace. Tento fakt svědčí o rozsahu jeho pedagogického působení v polské hudební kultuře, které mělo dopad na formování řady vynikajících hudebníků té doby.

V roce 1785 zahájil působení v puławském orchestru, čímž navázal na dosavadní spolupráci s rodinou Czartoryských, a od roku 1787 zde oficiálně zastával pozici kapelníka, což je doloženo i na rodných listech jeho dětí narozených po tomto roce⁸⁷. Po rozpuštění kapely v roce 1811, pravděpodobně z finančních důvodů, se dále věnoval pedagogické činnosti⁸⁸.

Když se v roce 1813 stal novým dědicem Puław Adam Jerzy Czartoryski, rozhodl se založit školu pro varhaníky a pověřil jejím vedením Wincentyho, který školu vedl a také v ní vyučoval. Tato instituce, původně známá jako Szkoła Organistów, byla později přejmenována na Instytut Nauczycieli Elementarnych i Organistów a významně přispěla k rozvoji hudebního vzdělání v regionu. Formovaly se zde nové generace hudebníků, kteří čerpali inspiraci z jeho metod a přístupu k hudbě⁸⁹. Mezi studenty školy patřil i Wojciech Śloczyński, varhaník, skladatel církevní hudby a pedagog, který se stal dalším dokladem významu této vzdělávací instituce⁹⁰.

V září 1814 měla škola již své vlastní prostory i výukový program. Do instituce byli uční posíláni z Varšavy na doporučení takových osobností, jako byli Karol Lipiński, Zofia Zamoyska nebo Kajetan Koźmian. Oficiálního uznání ze strany úřadů se škole dostalo v roce 1818⁹¹. Na základě dostupných pramenů lze soudit, že proces schvalování instituce byl zdoluhavý. Czartoryští měli se školou ambiciózní plány a viděli v její činnosti velký potenciál pod vedením Wincentyho. Z dochovalých zdrojů vyplývá, že škola mu byla svěřena na

⁸⁶ Tamtéž, s. 23.

⁸⁷ Jedná se o křestní list dcery Suzanny Reginy Caroliny Lessel ze dne 22. prosince 1787, kde je u jména otce Wincentyho Lessela uvedeno povolání „Capel Magistros“. RACHWAŁ, Piotr (pht.). *Ksiegiometrykalne.pl*. Online. Chrzty 53_1_6. Puławy, św. Józefa (dawniej Włostowice). Dostupné z: https://ksiegiometrykalne.pl/viewer/#pulawy/Chrzty/53_1_6/53_1_6_0093.jpg. [cit. 2024-12-01].

⁸⁸ RUDNICKA-KRUSZWSKA, *Wincenty Lessel*, s. 27.

⁸⁹ Tamtéž, s. 29–30.

⁹⁰ Tamtéž, s. 30.

⁹¹ Tamtéž.

základě jeho dlouholeté spolupráce s rodinou Czartoryských, kteří v něj měli důvěru pro jeho hudební talent i organizační schopnosti⁹².

Do své práce v institutu byl nesmírně zapálený a za své působení obdržel roční mzdu 3600 guldenů, což pro něj představovalo důležitou finanční stabilitu. Nicméně, v důsledku neshod s Izabelou Czartoryskou ohledně personálního obsazení školy, se rozhodl vzdát funkce ředitele a nadále působil pouze jako vyučující⁹³. V roce 1819 jej ve funkci ředitele nahradil Čech Václav Raška⁹⁴.

3.3 Tvorba a veřejná činnost

Wincenty Lessel tvořil v rámci klasicismu, které lze na základě časového rozdělení definovat jako období formování stylu (1750–1794), jeho stabilizace (1794–1815) a úpadku (1815–1830)⁹⁵. Prvním chronologicky známým dílem Wincentyho Lessela je *Polonoise pour le clavecin* z roku 1780, které v galantním stylu vykazuje prvky polské polonézy, patrné v ornamentice⁹⁶ a specifickém doprovodu založeném na Albertiho basech⁹⁷. Tento stylový prvek, pojmenovaný po italském skladateli Domenicu Albertim (1710–1740), je charakteristický pravidelně rozloženými akordy a stal se typickým znakem klasicistní hudby.

V Puławách Wincenty Lessel působil přibližně od roku 1781 jako pedagog, skladatel, dvorní kapelník a vedoucí hudebních aktivit. Organizoval orchestr v divadle Czartoryských a sestavoval hudební program pro různé inscenace a kulturní akce, kterých se účastnili nejen hostitelé a dvůr, ale i hosté z řad vědecké, literární a umělecké aristokracie. Tito hosté často přijížděli do Polska ze zahraničí, aby navštívili Puławy, považované za druhé kulturní centrum hned po Varšavě. Tuto prestiž potvrzuje například trojnásobná návštěva cara Alexandra I.

Hudba byla na dvoře Czartoryských nezbytnou součástí oslav i církevních událostí, k nimž Wincenty jako dvorní skladatel přispíval mimo jiné kostelními písněmi *Pieśń do Boga* a *Do Ciebie Panie wznosim nasze prosby*. Vytvářel široké spektrum instrumentálních i vokálních skladeb, včetně scénických děl pro divadla v Puławách a Sieniawě⁹⁸.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ BUJAS-PONIATOWSKA, *Życie i aktywność Wacława Raszka (1764–1837) w świetle źródeł*, s. 27.

⁹⁵ NOWAK-ROMANOWICZ, *Historia Muzyki Polskiej*, s. 20.

⁹⁶ OCHLEWSKI, *Dzieje muzyki polskiej w zarysie*, s. 71.

⁹⁷ RUDNICKA-KRUSZWSKA, *Wincenty Lessel*, s. 64.

⁹⁸ Tamtéž, s. 63, 68.

V roce 1786, kdy působil na dvoře Czartoryských v Puławách, vytvořil operetku *Dwaj strzelcy i mleczarka*⁹⁹, kterou složil pro potřeby tamních představení. V tomto díle lze u něj poprvé pozorovat zapojení polských lidových tanců, jako jsou krakowiaki a mazury. Z mé analýzy pramenů vyplývá, že se tato stylizace lidových prvků odrážela v osobních preferencích skladatele v důsledku pobytu v Puławách, a zároveň se jednalo o širší kulturní tendence. Znamenalo by to, že tímto způsobem Lessel ve svých dílech navazoval na principy klasicismu a zároveň přijímal vývoj nastupujícího se romantismu.

Mezi jeho díla z tohoto období patří opera *Matka Spartanka*¹⁰⁰ a *Cyganie*¹⁰¹, obě vytvořené ve spolupráci s libretistou Františkem Dionýsem Książninem. Hudba k *Matce Spartance* vznikla již v dubnu 1786 a dílo se řadí pravděpodobně k prvním na polském území v období vlády Stanislawa Augusta Poniatowského, které obsahovalo sbory – v té době v operách využívané jen zřídka. Książnin ve své předmluvě zdůrazňuje, že dílo je výsledkem imaginace, přizpůsobené charakteru a zvykům starověké Sparty, a zobrazuje, jak oba rody vdechovaly duch svobody a jak každá generace směřovala k odvaze a slávě svého národa. Uvedení této opery se stalo velkou kulturní a patriotickou událostí, která se dlouhou dobu těšila oblibě v Puławách¹⁰². Opera *Cyganie* čerpala z lidových motivů a vznikla v době, kdy na popud Czartoryských¹⁰³ probíhalo shromažďování polských lidových písní, tanců, krakowiaků, mazurů, písní venkovských sedláků, kterým se v polštině říká chłopi, a dalších forem tradiční hudby. Wincenty Lessel platil za uznávaného znalce polské lidové hudby a dokázal rozpoznat její charakteristické rysy. Ve svých operách začleňoval lidové tance a další prvky lidové tradice, čímž podporoval její uchování¹⁰⁴.

Kromě již jmenovaných útvarů vytvořil další scénické a vokální skladby, jako jsou například opery *Troiste wesele*, *Dworek na gościńcu*, *Przyjazd pożądany*, melodrama *Piast* a operetky *I plotka czasem się przyda*, *Pielgrzym z Dobromila* a kantáty. Jeho instrumentální tvorba zahrnuje například *riette pour le clavecin ou pianoforte* (1800) a *Polonez B-dur* (1805). V roce 1802 upravil pro velký orchestr dvanáct svých nejlepších polonézů a prostřednictvím Konstantina Czartoryského je poslal na korunovací cara. Jelikož však nebyly

⁹⁹ Tamtéž, s. 68.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 71.

¹⁰¹ Hudbu k *Cyganum* Książnina napsali dva různí skladatelé: v roce 1787 byla v Puławách (v rezidenci Czartoryských) uvedena inscenace s hudbou Wincentyho Lessela, zatímco v roce 1822 byla v Národním divadle ve Varšavě uvedena verze s hudbou Franciszka Mireckého. Zdroj1: CHMARA-ŻACZKIEWICZ, Barbara. *Kompozytorzy: Franciszek Mirecki 1791-1862*. Online. EM t. VI. Kraków: PWN, 2000. Dostupné z: https://pwm.com.pl/pl/kompozytorzy_i_autorzy/594/franciszek-mirecki/index.html. [cit. 2024-12-01]. Zdroj2: RUDNICKA-KRUSZWSKA, Wincenty Lessel, s. 64, 72–73.

¹⁰² RUDNICKA-KRUSZWSKA, Wincenty Lessel, s. 71–72.

¹⁰³ Tamtéž, s. 61, 72.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 72.

předány, pokusil se je sám doručit během pobytu cara Alexandra I. v Puławách v roce 1805¹⁰⁵. Jeho polonézy nesly charakteristické rysy polského stylu a byly komponovány s fantazií. Lessel instrumentoval také staré, již zapomenuté pochody a písně, například v roce 1800 pro dechový orchestr. V roce 1804 vytvořil pochod na téma, které mu předala Zofia Zamoyska, jednalo se o melodii, kterou si pamatovala z Paříže. Kromě toho skládal Lessel pochody i pro vojenské orchestry, čímž přispěl k rozvoji této specifické oblasti instrumentální hudby¹⁰⁶.

Mnohá z jeho děl se bohužel nedochovala. Mezi ztracené skladby patří například *Nuta z Weledy z odmianami* (1785), *Polonez D-dur* (1800) a zpracování operetky *Dwaj strzelcy i mlecarka* s libretem Antoniho Hoffmanna (1804). Nezachovaná díla zahrnují soubor polonéz, písně instrumentované pro dechové soubory, pochody, tance, symfonii ke jmeninám synovi Franciszkowi, kadryl pro orchestr i klavír, klavírní a varhanní improvizace a další podobné skladby¹⁰⁷. O existenci těchto děl víme z poznámek badatelů, kteří je zkoumali před druhou světovou válkou, avšak mnohá z nich se bohužel po tomto období ztratila¹⁰⁸.

Seznam známých děl Wincentyho Lessela rozdělených podle hudebního stylu:

Scénická a vokální díla¹⁰⁹

- *Matka Spartanka* – opera s libretem Franciszka Dionizyho Kniaźnina (Puławy 1786, Sieniawa 1787)
- *Troiste wesele* – opera s libretem Franciszka Dionizyho Kniaźnina (Puławy 1786)
- *Dwaj strzelcy i mlecarka* – operetka s libretem Louise Anseaumea (Puławy 1786), s libretem Antoniho Hoffmanna (Puławy 1804)
- *Cyganie* – opera s libretem Franciszka Dionizyho Kniaźnina (Puławy 1787, 1805)
- *Piast* – melodrama s libretem Juliana Ursyna Niemcewicze (Puławy 1800), druhá verze od Ludwika Adama Dmusczewského (Sieniawa 1820)
- *Pantomima* (Puławy 1805)
- *I plotka czasem się przyda* – operetka s libretem Ignacyho Tańského (Puławy 1805), další pokračování díla napsal neznámý autor (Sieniawa)
- Kantáta ke slavnostnímu otevření evangelického kostela (1812)

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 69.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 70.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 64.

¹⁰⁸ Tamtéž, s.63–75.

¹⁰⁹ Příloha č. 3 tvoří seznam scénických a vokálních děl, který mi poskytla paní Galina Lessel, přímý potomek rodu Lesselů, prostřednictvím e-mailu dne 11. října 2024. V práci jsou navíc k tomuto seznamu od paní Lessel uvedena díla ze zdroje: RUDNICKA-KRUSZWSKA, *Wincenty Lessel*, s. 63–75.

- *Dworek na gościńcu* – komická opera s libretem Ludwika Adama Dmuszewského (Puławy a Sieniawa 1818)
- *Pielgrzym z Dobromila* – opereta s libretem Adama Kłodzińskiego (Sieniawa 1819)
- *Przyjazd pożądany* – komická opera s libretem Ludwika Adama Dmuszewského (Sieniawa 1820)

Jiná zachovalá díla¹¹⁰

- *Polonoise pour le clavecin* (1780)
- *Ariette pour le clavecin ou pianoforte* (1800)¹¹¹
- *Polonez B-dur* (1805)
- *Pieśni do Boga* – kostelní píseň¹¹²
- *Do Ciebie Panie wznosim nasze prośby* – píseň na text A. Góreckého

Nezachovaná díla

- *Nuta z Weledy z odmianami Sonata fortepianowa na 4 ręce* (1785)¹¹³
- *Polonez D-dur* (1800)¹¹⁴
- *Dwaj strzelcy i mleczarka* – operetka s libretem Antoniho Hoffmanna (Puławy 1804)

Věnoval se také skladbám pro klavír na čtyři ruce. První z nich, jejíž název není znám, se dochovala pouze ve zmínkách v dopisech. Druhým útvorem tohoto typu byla *Nuta z Weledy z odmianami* z roku 1785. Jeho *Sonata fortepianowa na 4 ręce* představuje další kompozici tohoto typu a zároveň je považována za první doposud známou skladbu na čtyři

¹¹⁰ ŚLEDZIŃSKI, *Mała encyklopedia muzyki*, s. 566.

¹¹¹ Wincenty Lessel je autorem jednoho ze dvou cyklů variací, které se dochovaly a jsou dedikovány Marii Wirtemberské. Dostupné v Národní knihovně ve Varšavě a v Národní knihovně Ossolinských ve Vratislavi. LESSEL, Wincenty Ferdynand. *Ariette pour le clavecin ou piano forte variée / par [...] Vincent Fer. Lessel*. Vienne: s.n., 1800. Maria Wirtemberska.

¹¹² Píseň pravděpodobně pochází z dřívější doby a jejím autorem by měl být Ignacy Krasicki, zatímco hudbu složil Wincenty Lessel. Tento zdroj uvádí A. Góreckiego jako autora textu: ŚLEDZIŃSKI, *Mała encyklopedia muzyki*, s. 566. Oproti tomu jiný zdroj poukazuje na I. Krasického, jelikož je u not podpis Kras.: HOROSZKIEWICZ, *Echa minionych lat: (wiersze, pieśni z muzyką, marsze wojska polskiego z końca 18. i początku 19. Wieku)*. Zeszyt II. Nuty. Sygnatura oryginału: 402.117 z. 2., s. 4.

¹¹³ Rukopis skladby (MS. 96) byl uložen v Národní knihovně ve Varšavě až do roku 1939, kdy byl během druhé světové války ztracen. Skladba byla věnována kněžně Izabele Czartoryské.

¹¹⁴ Rukopis skladby byl uložen v Berlíně, Staatsbibliothek (MS 38048).

ruce v Polsku¹¹⁵. V Evropě se tento typ partitur objevoval již od roku 1770. Lessel pravděpodobně komponoval díla pro čtyřruční hru, aby zpestřil výuku a umožnil většímu počtu studentů aktivně se zapojit do hry¹¹⁶.

Jako vedoucí hudebních aktivit se Wincenty podílel i na dalších společenských projektech, například v rámci Towarzystwa Balonowego¹¹⁷, založeného roku 1783. Toto sdružení, inspirované novinkami bratrů Montgolfiérů, spojovalo vědecký svět s kulturními událostmi v osvícenském duchu prostřednictvím experimentů, a Wincenty zde organizoval hudební doprovod.

Navíc se k hudbě věnoval řadě dalších zájmů a aktivit, které odrážely jeho všestranné kulturní a intelektuální zaměření. V roce 1787 se stal čestným členem II. stupně svobodné zednářské lóže *Bogini Eleuzis*¹¹⁸ na východě Varšavy. Vedle skladatelské činnosti zprostředkovával hudební nástroje ze zahraničí díky kontaktům s hlavními výrobci a dodavateli. Jeho zájem o vývoj hudebních instrumentů jej vedl k rozšíření vlastní knihovny o nejnovější poznatky z této sféry. Tématem Wincentyho zájmu byl také nototisk, který plánoval zavést v Puławách, čímž by zjednodušil šíření hudebního materiálu pro potřeby dvora i širší veřejnosti. Hudební dění sledoval rovněž prostřednictvím dobových periodik, jako byl *Allgemeine musikalische Zeitung* (Lipsko, 1798–1848), a využíval kontaktů svého syna Franciszka působícího ve Vídni.

K jeho dalším zálibám patřily botanika a entomologie¹¹⁹. Spolu se svým bratrem například objevil v Puławách minerální pramen¹²⁰, který nechali analyzovat doktorem

¹¹⁵ RUDNICKA-KRUSZWSKA, *Wincenty Lessel*, s. 75.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 64–65.

¹¹⁷ Mezi účastníky Towarzystwa Balonowego patřili Maria Czartoryska, předsedkyně spolku, její bratři Adam Jerzy a Konstanty Czartoryští, vychovanec Franciszek Sapieha, sestry Konstancja a Aleksandra Narbuttówny a Marianna Przebendowska. Vědecké vedení zajišťoval matematik Szymon L’Huillier, další přítomní historik Stanisław Ciesielski, učitel tance Louis d’Auvigny, učitel hudby Wincenty Lessel, guvernér Ignacy Ciepliński, guvernánka Madeleine Petit a básník Franciszek Dionizy Kniaźnin, který zachytil atmosféru těchto experimentů v poémě *Balon czyli wieczory puławskie*. Další členové lékař Wawrzyniec Schmur a pobočník prince Józef Orłowski. Experimenty s balony, inspirované objevy bratrů Montgolfiérů, měly za cíl propojit vzdělání a zábavu v osvícenském duchu. Zdroj1: BUCZEK, Katarzyna. „Niemale czyniły ukontentowanie [...] doświadczenia.” Widowskova prezentacja nauki w czasach Komisji Edukacji Narodowej. In: SCHILLER-WALICKIEJ, Joanny (ed.). *Rozprawy z Dziejów Oświaty*. Tom LX. Warszawa: Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego, 2023, s. 11-31. ISSN 0080-4754. Zdroj2: RUDNICKA-KRUSZWSKA, *Wincenty Lessel*, s. 24.

¹¹⁸ MAŁACHOWSKI-ŁEMPICKI, Stanisław. *Wykaz polskich łóż wolnomularskich oraz ich członków w latach 1738-1821 poprzedzony zarysem historii Wolnomularstwa polskiego i ustroju Wielkiego Wschodu Narodowego Polskiego*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1929, s. 245.

¹¹⁹ V dopise č. 61 z Puław ze dne 2. června 1804 a v dopise č. 142 z z Puław ze dne 8. června 1816 se Wincenty zmiňuje o přírodovědném kabinetě, zálibách, jako je pěstování rostlin anebo chytání brouků. Dopisy jsou adresované jeho synovi Franciszkovi. Viz RUDNICKA-KRUSZEWSKA, *Wincenty Lessel*, s. 115, 143.

Kithlem. Wincentův široký záběr a snaha o nové možnosti výdělků odrážejí jeho podnikavého ducha a zájem o renesanční ideály rozvoje jednotlivce.

Z analyzovaných zdrojů na téma života, tvorby a veřejných činností Wincentyho Lessela vyvstává obraz neobyčejné osobnosti, která zásadně přispěla k rozvoji polské hudební kultury během klasicistního období, přičemž lze v jeho tvorbě nalézt i prvky včasného romantismu. Jeho kontakt s českými hudebníky působícími v Polsku naznačuje propojení kulturních tendencí, přestože česká hudební tradice se v jeho dílech výrazněji neprojevila. Naopak, jeho tvorbu více formovalo kosmopolitní prostředí Drážďan a kulturní centrum, jakým byly Puławy, kde působil.

Jeho skladatelská činnost byla zaměřena na opery, polonézy a příležitostné skladby, přičemž je patrné, že nepsal symfonie, které byly v jeho době podstatným žánrem. To ukazuje na jeho praktičnost a schopnost přizpůsobit svou tvorbu požadavkům dvora Czartoryských, kde hrál stěžejní roli jako dvorní kapelník. Jeho pedagogická práce měla dlouhodobý dopad, zejména na vzdělávání aristokracie, a přispěla k formování hudebního života v Puławách. Wincentyho odkaz vnímám jako důležitý příspěvek k hudební kultuře Polska. Přestože nebyl inovátorem v evropském měřítku, jeho tvorba a pedagogická činnost odrážejí jeho schopnost podpořit kulturní a národní uvědomění prostřednictvím hudby. Zvláště oceňuji jeho snahy zavádět hudební novinky, jako byly skladby pro klavír na čtyři ruce, využití sboru v operách a jeho zájem o rozvoj nototisku, což svědčí o jeho praktickém a organizačním přínosu. Tyto inovace dokládají jeho úsilí nejen o obohacení hudební kultury, ale i o její zpřístupnění širšímu publiku.

¹²⁰ V dopise č. 143 z Puław ze dne 20. června 1816 a v dopise č. 144 z Puław ze dne 26. června 1816 zmiňuje minerální pramen, který objevili s bratrem. Dopisy jsou adresované synovi Franciszkovi. Viz RUDNICKA-KRUSZEWSKA, *Wincenty Lessel*, s. 143.

4 Franciszek Lessel

4.1 Biografie a genealogie

4.1.1 Životní milníky a hudební kariéra

Franciszek Lessel žil v období bouřlivých historických změn. Během svého života zažil Velkou francouzskou revoluci, druhé a třetí dělení Polska, povstání Tadeusze Kościuszka a dvě klíčové historické etapy – období Varšavského knížectví (1807–1815) a Polského království (1815–1831). Jeho tvorba se pohybovala na pomezí klasicismu a romantismu¹²¹.

Narodil se přibližně roku 1780¹²² a zemřel 26. prosince 1838 v Piotrkówě Trybunalském. Jeho otec, Wincenty Lessel, mu poskytl základní hudební vzdělání. Informace o jeho matce nejsou doloženy, ale podle některých záznamů¹²³ by jí mohla být Regina Weyncetl, což však není zcela potvrzeno. Údaje o jeho raném dětství jsou proto velmi omezené. Je však známo, že jeho otec Wincenty, který se stal jeho prvním učitelem, měl na jeho hudební rozvoj zásadní dopad¹²⁴.

V roce 1799 se Franciszek objevil ve Lvově, kde působil v místním orchestru jako violista nebo druhý houslista¹²⁵. Na přelomu téhož roku pak odcestoval do Vídně, kde od počátku roku 1800 studoval u slavného skladatele Josepha Haydna (1732–1809) a kde zároveň získal lékařský titul¹²⁶. Do učení k Haydnovi nastoupil až ve dvaceti letech, což bylo na tehdejší poměry pozdě, protože studenti obvykle zahajovali hudební vzdělání kolem patnácti let. Není však známo, zda v předchozím období (mezi svým 15. a 20. rokem života)

¹²¹ KRASSOWSKI, *Franciszek Lessel*, s. 63, 84.

¹²² Na náhrobku Franciszka Lessela je uvedeno, že se dožil 58 let, avšak zápis z matriky ohledně jeho narození doposud nebyl nalezen. Úmrtní list, který se dochoval, ze dne 27. prosince 1838 potvrzuje úmrtí 26. prosince 1838. Na základě těchto údajů se předpokládá, že rok narození byl 1780. Úmrtní list obsahuje poznámku „rodiče neznámí“ a ani místo jeho narození není přesně známo; pravděpodobně se jedná o Varšavu nebo Puław, dále je zde poznámka „narozen 1778“. V Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim, v aktovém fondu Kanceláře notáře Stanisława Markowského v Piotrkówě (fond č. 58), se nachází dokument č. 155 z roku 1839, ve kterém je uveden inventář majetku zanechaného po zesnulém Franciszku Lesselovi.

¹²³ Jedná se o oddací list mezi Franciszkiem Lesselem a Franciszkou Hiż ze dne 14. 5. 1818, ve kterém jsou jako rodiče zapsáni: Franciszek – syn Wincentyho i Reginy Weyncetl manželů žijících; Franciszka – dcera Józefa i Tekla Rosońkiewicz manželů žijících. Zdroj: Archiwum Państwowe w Warszawie, 1818, oddací list, číslo zápisu 40, strana 20/21.

¹²⁴ RUDNICKA-KRUSZWSKA, *Wincenty Lessel*, s. 64–65.

¹²⁵ KRASSOWSKI, *Franciszek Lessel*, s. 86.

¹²⁶ *Tydzień*. 1885, roč. 29.12.1885/10.1.1886, č. 2. Petroków: W drukarni E. Pauskiego w Petrokowie, 1885, s. 3.

získával nějaké další hudební vzdělání, nebo zda byl v tomto období jeho jediným učitelem otec. Studium u Haydna, které bylo finančně náročné, pravděpodobně umožnil mecenáš. Haydn se stal nejen Lesselovým učitelem, ale i blízkým přítelem a mentorem.

V průběhu svého trvalého pobytu ve Vídni trávil několikrát čas v rocích 1803, 1804, 1806 a 1807 v Łańcutu na dvoře Izabely Lubomirské¹²⁷. Během vídeňského studia se setkal s dalšími Haydnovými žáky, mezi něž patřili Sigismund Neukomm (1778–1858) a Ignaz Joseph Pleyel (1757–1831). Haydn považoval tuto trojici za své nejlepší žáky¹²⁸. Na podzim roku 1808 uspořádal Lessel svůj první známý koncert ve Vídni¹²⁹. Následující koncert se uskutečnil 4. ledna 1809 v Krakově¹³⁰. Po Haydnově smrti v roce 1809 se vrátil Franciszek do Polska, kde zahájil svou skladatelskou a klavírní kariéru, a zároveň tím upevnil své společenské postavení.

Jeho první koncert v sálu Národního divadla ve Varšavě se konal dne 3. února 1810¹³¹. V rámci tohoto vystoupení, které mělo charitativní charakter, uvedl Franciszek Lessel svůj klavírní koncert *Koncert fortepiano C dur op. 14*, pravděpodobně zkomponovaný ve Vídni krátce po jeho návratu. Výtěžek koncertu směřoval na dobročinné účely, přičemž pořádání charitativních koncertů nepatřilo v této době k běžným praktikám¹³². Další doložené vystoupení proběhlo 19. dubna 1815 v Národním divadle ve Varšavě, kde zazněl *Duet na flet i fortepian*, klavírní part hrál sám skladatel¹³³. Později, 9. dubna 1834 a 30. května 1834, vystoupil na koncertu pořádaném v Resursii Kupiecké ve Varšavě, instituci zaměřené na podporu obchodních a kulturních aktivit v polské společnosti¹³⁴.

¹²⁷ KRASSOWSKI, *Franciszek Lessel*, s. 51.

¹²⁸ Tamtéž, s. 53.

¹²⁹ Tamtéž, s. 86.

¹³⁰ Tamtéž, s. 54.

¹³¹ OSIŃSKI, Ludwik. *Pamiętnik Warszawski*. Online. 1810, č. 2. Warszawa, 1810, s. 280–281. Dostupné z: Biblioteka Jagiellońska, <https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/doccontent?id=547583>. [cit. 2024-12-06].

¹³² CHECHLIŃSKA, Zofia. *Historia muzyki polskiej. T. 5, Romantyzm. Cz. 1, 1795-1850: Twórczość kompozytorska część druga*. Online. Warszawa: Sutkowski Edition Warsaw, 2013, s. 105. ISBN 9788393486540. Dostupné z: <http://polona.pl/item-view/26c481cb-fdc4-47e3-878e-b7284fc7615a>. [cit. 2024-12-02].

¹³³ KRASSOWSKI, *Franciszek Lessel*, s. 87.

¹³⁴ Tamtéž, s. 61.

Obrázek č.2 Ukázka skladby z prvního charitativního vystoupení Franciszka Lessela ve Varšavě, *Koncert fortepiano C dur op. 14*, dne 3. února 1810¹³⁵.

4.1.2 Osobní život a profesní závazky

Dne 14. května 1818¹³⁶ se Franciszek oženil s Franciszkou Hiż (1789–1858)¹³⁷. Jejím otcem byl Józef Alexander Hiż, podplukovník armády Království polského (1829) a dříve kapitán korunního dělostřelectva (1790), její matkou byla Tekla Hiżová, rozená Rosołkiewiczová. Svědky svatby byli magnáti Jan Pomian-Kruszyński a Feliks Skarbek-Leszczyński.

Usadili se ve Varšavě, kde Franciszek nadále aktivně vystupoval na koncertech. Již v roce 1817 se stal hudebním ředitelem amatérské společnosti Towarzystwo Amatorskie

¹³⁵ CHECHLIŃSKA, *Historia muzyki polskiej*, s. 105.

¹³⁶ Získáno z oficiální stránky obce Pilica. Primární zdroj se nepodařilo dohledat. Zdroj: ARCHIWUM PAŃSTWOWE W WARSZAWIE [@Wieś Pilica]. *Oddaci list*. Online. 2018. Dostupné z: Facebook, <https://www.facebook.com/724951127614423/photos/pb.100064803636058.-2207520000/1501719746604220/?type=3>. [cit. 2024-12-02]. Číslo zápisu 40, strana 20/21, rok 1818.

¹³⁷ Rodné jméno Franciszka Hiż, otec Józef a matka Tekla Rosołkiewicz, podle dohledaného úmrtního listu Franciszka Lessel narozena 1798. Zemřela 2.8.1858, pochována na hřbitově Powązki, Warszawa Św. Andrzej. Získáno z oficiální stránky obce Pilica. Primární zdroj se nepodařilo dohledat. Zdroj1: *Úmrtní list Franciszek Lessel* [@Wieś Pilica]. Online. 20. prosince 2021. Dostupné z: Facebook, <https://www.facebook.com/photo/?fbid=4642019632574200&set=pcb.4642101449232685>. [cit. 2024-12-02]. Zdroj2: *Úmrtní list Franciszka Hiż* [@Wieś Pilica]. Online. Dostupné z: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1501720453270816&set=pb.100064803636058.-2207520000>. [cit. 2024-12-02]. Zemřela 2.8.1858 – pochována na hřbitově Powązki, Warszawa.

Muzyczne¹³⁸. V roce 1819 požádal o šlechtický titul a erb Grabie, aby dále upevnil postavení své rodiny¹³⁹.

Franciszek a Franciszka Lesselovi měli čtyři děti – dvě dcery a dva syny¹⁴⁰. Tři z nich se narodily ve Varšavě na prestižní adrese Senatorska 471, nejmladší syn přišel na svět v Marymoncie. Jejich děti měly za kmotry výrazné osobnosti své doby, což dokládá společenský význam rodiny. První dcera, Marianna Izabela, narozená 7. března 1819, měla za kmotry Marii Annu Württemberskou, kněžnu z rodu Czartoryských, a plukovníka Józefa Hiže. Syn Józef Aleksander, narozený 25. srpna 1820, měl za kmotry Mariannu Hižovou a generálního tajemníka Jana Pomiana Kruszyńskiego. Dcera Zofia Jadwiga, narozená 27. října 1823, byla pokřtěna za účasti Zofie Czartoryské Zamoyské a Juliana Ursyna Niemcewicze. Nejmladší syn Artur Ignacy Władysław, narozený 6. srpna 1837 v Marymoncie, měl za kmotry Józefa Lessela a Teklu Hižovou. Tyto rodinné vazby naznačují silné propojení s magnátskými a společensky důležitými rody.

Z dostupných materiálů lze usuzovat, že jméno Izabela, které nese první dcera Marianna Izabela Lessel, nebylo zvoleno náhodně. Mohlo se jednat o symbolickou poctu mecenášům tehdejší doby, jako byly Izabela Czartoryská nebo Izabela Lubomirská. Vzhledem k tomu, že šlo o prvorozené dítě, lze předpokládat, že volba jména měla hlubší myšlenku, odrážející vazby rodiny Lesselových na magnátské rody. Tato úvaha se opírá o historický kontext a roli významných kmotrů, což naznačuje, že jméno mohlo být záměrně spojeno s prestiží tehdejší společnosti. Přestože chybí přímé důkazy o této symbolice, okolnosti výběru jména naznačují vědomé rozhodnutí s širšími kulturními a společenskými souvislostmi.

Na základě prozkoumaných zdrojů lze předpokládat, že Franciszkovo vzdělání u Josepha Haydna mu poskytlo pevný základ a otevřelo dveře k hudební kariéře. Přesto s ohledem na dosavadní poznatky usuzují, že jeho skladatelská činnost nedosáhla rozsahu, který by naznačoval působení jeho významného učitele. Důvody lze hledat v několika oblastech, přičemž jednou z možných příčin mohla být nutnost kombinovat hudební kariéru s jinými činnostmi, jako správa panství a další profesní závazky, aby zajistil stabilitu sobě i své rodině.

Od roku 1812 se věnoval správě majetku Gzików u Kalisze¹⁴¹. Později, po roce 1818¹⁴², působil jako plenipotent Marie Württemberské v Pilici¹⁴³, kde založil fabriky,

¹³⁸ Franciszek Lessel byl jedním ze sedmi ředitelů, mezi které patřili například Józef Jawurek, Aloizy Stolpe, Waław Würfel a Jan Peszke. Scházeli se na ulici Miodowa. Spolek byl založen v roce 1815 pod názvem Towarzystwo Przyjaciół Muzyki Religijnej i Narodowej a v roce 1817 přejmenován na Towarzystwo Amatorskie Muzyczne. KARŁOWICZ, *Wiadomości Muzyczne*, s. 38.

¹³⁹ KRASSOWSKI, *Franciszek Lessel*, s. 78.

¹⁴⁰ Příloha č. 4 zahrnuje všechny známé děti Franciszka Lessela, doplněné o dostupné zdroje a fakta.

¹⁴¹ KRASSOWSKI, *Franciszek Lessel*, s. 77.

vybudoval palác a rozsáhlou zahradu¹⁴⁴. Jeho činnost zde však skončila v roce 1832¹⁴⁵, kdy carem Mikulášem I. došlo ke konfiskaci majetku v důsledku represí po listopadovém povstání. Následně od roku 1832 spravoval majetek rodiny Popławských v Pęcicach u Pruszkowa¹⁴⁶. V roce 1836 získal pozici inspektora v Instytutu Gospodarstwa Wiejskiego w Marymoncie, zatímco o rok později, v roce 1837, se stal inspektorem v Gimnazjum Gubernialnym w Piotrkowie Trybunalskim¹⁴⁷. Tyto profesní závazky vyžadovaly značné úsilí a čas, což pravděpodobně omezilo jeho skladatelské ambice.

Navzdory těmto okolnostem však prokázal značný hudební talent, o čemž svědčí jeho skladatelská díla. Koncertní činnost, včetně charitativních koncertů ve Varšavě, dokládá jak jeho hudební schopnosti, tak i společenskou angažovanost a smysl pro odpovědnost vůči kulturnímu a sociálnímu prostředí. Podle dohledaných pramenů, lze usuzovat, že byl Franciszek nejenom talentovaným skladatelem, ale také praktickým člověkem, který dokázal přizpůsobit své aktivity společenským a finančním podmínkám své doby. Přestože jeho skladatelský odkaz nedosahuje rozsahu jiných Haydnových žáků, jeho díla a jejich přínos polské hudební kultuře potvrzují jeho význam. Tento kontrast mezi talentem a okolnostmi, které ho omezovaly, mě přivádí k zamyšlení nad tím, jak by se jeho kariéra vyvíjela za příznivějších podmínek.

¹⁴² Jeho oddací list z roku 1818 poukazuje na to, že Franciszek v té době působil jako plenipotent v Pilicy, zdroj1: Archiwum Państwowe w Warszawie, 1818, oddací list, číslo zápisu 40, strana 20/21. Rok 1821 uvádí jako datum Lesselova působení v Pilicy Kurjer Warszawski, zdroj2: DMUSZEWSKI, Ludwik Adam. Kurjer Warszawski: Przyjechali do Warszawy. Online. *Kurjer Warszawski*. 26. června 1821, roč. 1821, č. 151, s. 2. ISSN 1896-6683. Dostupné z: <https://crispa.uw.edu.pl/object/files/394062/display/JPEG>. [cit. 2024-11-06]. Opakovaně je zmiňováno, že Franciszek byl stále v roce 1828 v Pilicy na stejné pozici plenipotent, tedy zmocněnec Marie Württemberské, zdroj3: DMUSZEWSKI, Ludwik Adam. Kurjer Warszawski: Przyjechali do Warszawy. Online. *Kurjer Warszawski*. 28. října 1828, roč. 1828, č. 291, s. 4. ISSN 1896-6683. Dostupné z: <https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/746090/edition/707934/content>. [cit. 2024-11-06].

¹⁴³ Tato informace byla získána z oficiální stránky obce Pilica, která uvádí, že na počest Franciszka Lessela zde dodnes stojí památný dub. Zdroj: *Památný dub* [@Wieś Pilica]. Online. 27. září 2022. Dostupné z: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=474513058052145&set=pb.100064803636058.-2207520000&type=3>. [cit. 2024-12-02].

¹⁴⁴ *Tydzień*, s. 3.

¹⁴⁵ ALEKSANDROWICZ, Alina. *Twórczość Marii z ks. Czartoryskich ks. Wirtemberskiej.: Literatura i obyczaj*. Fasci Radziviłliani. Warszawa: Wydawatelstwo DiG, 2022, s. 13. ISBN 978-83-286-0200-7.

¹⁴⁶ Zdroj1: KRASSOWSKI, *Franciszek Lessel*, s. 55. Zdroj2: LIBICKI, Piotr a LIBICKI, Martin. *Dwory i pałace wiejskie na Mazowszu*. 2006. Rebis. ISBN 978-83-7301-826-6.

¹⁴⁷ KRASSOWSKI, *Franciszek Lessel*, s. 56.

4.2 Skladatelské dědictví

4.2.1 Hudební tvorba

Franciszek Lessel patřil k prvním skladatelům v Polsku, kteří ve své tvorbě využívali styl brillant¹⁴⁸. Tento hudební styl, rozvíjený na přelomu 18. a 19. století, je charakteristický virtuozitou, elegancí a zdobností, přičemž klade důraz na melodickou kantilénu a technickou brilantnost. V klavírní hudbě se projevuje ornamentálními prvky, rozsáhlou figurací a dynamickými kontrasty. Styl brillant ovlivnily technické inovace klavírů té doby, jako byla širší klaviatura a větší dynamický rozsah, což skladatelům umožnilo komponovat skladby, které měly estetický i technický půvab. U Lessela je tento styl patrný především v klavírních skladbách, jako jsou *Fantazja C dur op. 8* a *Fantazja e moll op. 13*. V těchto dílech lze poznat inspiraci jeho vídeňského učitele Josepha Haydna, ale také inspirace pianistickou technikou Johanna Nepomuka Hummela a Muzio Clementiho¹⁴⁹.

Lesselův přínos spočíval v jeho dovednosti adaptovat evropské hudební trendy do polského prostředí a obohatit je o prvky polského folklóru, jako jsou polonézy a mazurky¹⁵⁰. Kombinací stylu brillant s klasicistní formou a národními prvky vytvořil díla, která přispěla k rozvoji polské hudební kultury na přelomu klasicismu a romantismu¹⁵¹. Tento přístup dokládají jeho orchestrální skladby, jako je *Symfonia g moll* (1805), napsaná během pobytu ve Vídni, nebo *Uwertura C dur op. 10* (1812), která spojuje klasicistní harmonii s dramatickým hudebním výrazem¹⁵².

V oblasti komorní hudby se Lessel zaměřil na skladby pro menší obsazení, například *Kwartet na flet, skrzypce, altówkę i wiolonczelę op. 3* (1806) a *Grand Trio Es dur op. 4* pro klavír, klarinet a lesní roh. Tyto skladby ukazují jeho umění mistrovsky zvládnout klasicistní formy a zároveň využít melodické i harmonické inovace. Kvartety, například *Kwartet smyczkowy nr 1 A dur* (1800), potvrzují jeho zručnost pracovat s kontrapunktem a rozvíjet hudební motivy do propracovaných struktur¹⁵³.

Sakrální hudba tvoří další důležitou část Lesselova díla. Jeho mše, například *Msza C-dur* (1800) a *Msza B-dur* (1813), propojují liturgické požadavky s estetickými hodnotami klasicismu. Tyto skladby, určené pro smíšený sbor, orchestr a sólové hlasy, vynikají jasností

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 90.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 83–84, 90–91.

¹⁵⁰ NOWAK-ROMANOWICZ, *Historia Muzyki Polskiej*, s. 62.

¹⁵¹ KRASSOWSKI, *Franciszek Lessel*, s. 78, 84.

¹⁵² NOWAK-ROMANOWICZ, *Historia Muzyki Polskiej*, s. 57–59.

¹⁵³ Tamtéž, s. 64–70.

harmonie, melodickou ušlechtilostí a strukturální vyvážeností. Další významná sakrální díla, jako *Ave Regina* pro tři hlasy a orchestr nebo *Tantum ergo* pro čtyři hlasy a orchestr, ukazují jeho nadání tvořit hudbu, která splňovala vysoké estetické i duchovní nároky¹⁵⁴.

Lesselova scénická tvorba, jako balet *La Dancomanie* a *Les marchands de Modes*, dokládá jeho všestrannost a kompetenci reagovat na potřeby své doby. Tance, jako například *12 Ländler* (1806), kombinují vídeňské taneční formy s jeho vlastní hudební invencí¹⁵⁵.

Historické události, válečné konflikty a politická nestabilita Polska, bohužel vedly ke ztrátě mnoha Lesselových rukopisů. Přesto dochované kompozice ukazují, že byl skladatelem způsobilým vytvářet díla na evropské úrovni, která zároveň obohacovala polskou hudební kulturu. Jeho skladatelské dědictví zahrnuje jak klavírní koncerty a symfonie, tak komorní a sakrální hudbu, čímž zanechal stopu nejen v polském, ale i evropském hudebním prostředí.

Seznam známých děl Franciszka Lessela rozdělený podle hudebního stylu¹⁵⁶:

Orchestrální tvorba

- *Uwertura C dur op. 10.* (1812)
- *Symfonia h moll.*
- *Symfonia Es dur.*
- *Symfonia B dur.*
- *Symfonia D dur.*
- *Symfonia g moll* (1805).

Skladby pro sólový nástroj s doprovodem orchestru

- *Adagio et rondeau À la polonaise op. 9* na fortepiano a orchestr (1807).
- *Caprice et variations op. 10* na fortepiano a orchestr.
- *Potpourri op. 12* na fortepiano a orchestr (1812).
- *Koncert na fortepiano a orchestr C dur op. 14* (1810).

¹⁵⁴ KRASSOWSKI, *Franciszek Lessel*, s. 87, 92, 182–183, 192–193.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 87.

¹⁵⁶ Příloha č. 3 tvoří seznam autorových děl, který mi poskytla paní Galina Lessel, přímý potomek rodu Lesselů, prostřednictvím e-mailu dne 11. října 2024. Ne všechna uvedená díla obsahují datum svého vzniku, protože toto bohužel není známo. V práci jsou navíc k tomuto seznamu od paní Lessel uvedena díla z online článku zdroje: KOSIŃSKA, *Polskie Centrum Informacji Muzycznej, Związek Kompozytorów Polskich*.

- *Koncert na róg i orkiestrę E dur.*
- *Koncert na róg i orkiestrę Es dur.*
- *Koncert na dvě flétny a orchestr.*
- *Marsz na flétnu a orchestr.*
- *Wariacje na flétnu a orchestr.*
- *Wariacje na lesní roh a orchestr.*
- *Capriccio D dur na klarinet a orchestr.*

Komorní tvorba

- *Trzy duety koncertowe op. 1 na dvě flétny (1802)*
- *Kwartet na flet, skrzypce, altówkę i wiolonczelę op. 3 (1806).*
- *Grand Trio Es dur op. 4 na fortepiano, klarinet a lesní roh (1804).*
- *Trio na fortepian, skrzypce i wiolonczelę E dur op. 5.*
- *Duo pour deux flûtes et Variations sur un thème de l'opéra Faniska de Cherubini op. 7 (1805).*
- *Fantaisie caractéristique op. 31 na fortepiano, housle, violu a violoncello (1822).*
- *Dwa sekstety na dva klarinety, dva lesní rohy a dva fagoty.*
- *Trzy partity na dva klarinety, dva lesní rohy a dva fagoty.*
- *Kwartet fortepianowy Es dur.*
- *Kwintet fortepianowy f moll.*
- *Kwartet smyczkowy nr 1 A dur (1800).*
- *Kwartet smyczkowy nr 6 D dur (1820).*
- *Kwartet smyczkowy nr 8 B dur (1824).*
- *Fantazja na kwartet smyczkowy.*
- *Tercet na dva klarinety a fagot.*
- *Duet na dva klarinety.*
- *Wariacje na fortepiano na čtyři ruce a housle*

Klavírní tvorba

- *Trzy sonaty fortepianowe op. 2 (1800).*
- *Fantazja C dur op. 8 (1811).*
- *Adagio i fuga d moll op. 11, na čtyři ruce (1812).*
- *Fantazja e moll op. 13.*

- *Wariacje op. 15 nr 1.*
- *Wariacje op. 15 nr 2.*
- *Nowy polonez D dur* (1821).

Vokální a instrumentální tvorba

- *Msza C-dur* pro čtyři sólové hlasy, smíšený sbor a orchestr (1800)
- *Msza B-dur* pro čtyři sólové hlasy, smíšený sbor, orchestr a varhany (1813).
- *Msza žalobna G-dur* pro čtyři sólové hlasy, smíšený sbor, orchestr a varhany.
- *Ave Regina*, offertorium pro tři hlasy a orchestr.
- *Graduale Benedictus et venerabilis* pro hlasy a orchestr.
- *Trzy motety* pro hlas, dvoje housle, bas a varhany.
- *Tantum ergo* pro čtyři hlasy a orchestr.

Scénická díla

- *La Dancomanie – balet.*
- *Les marchands de Modes – balet.*
- *12 Ländler – tanec* (1806).

Podle dostupných zdrojů lze konstatovat, že byl jedním z prvních skladatelů v Polsku, kteří ve své tvorbě využívali styl brillant. Z pramenů rovněž vyplývá, že jeho symfonie a další skladby dosahovaly úrovně tehdejších evropských standardů, což svědčí o jeho skladatelské zdatnosti. Jeho tvorba se však neubírala směrem k opernímu žánru, který se v té době v Evropě těšil velké popularitě. Tato skutečnost zdůrazňuje jeho zaměření na instrumentální, komorní a sakrální hudbu, jež měla v polské hudební kultuře významné postavení.

4.2.2 Projekt národní identity – Śpiewy historyczne

V roce 1816 Franciszek zkomponoval několik písní pro hlas a klavír na texty polského básníka a spisovatele Juliana Ursyna Niemcewicze, známého pro své angažmá v otázkách národní identity a patriotismu. Tyto písně jsou součástí rozsáhlé sbírky *Śpiewy historyczne*¹⁵⁷, která zahrnuje 34 utworů oslavujících klíčové momenty a postavy polské historie. Dílo vzniklo v období rozdělení Polska mezi tři mocnosti a mělo pravděpodobně za cíl podpořit národní uvědomění a vlastenectví, z čehož vyniká, že byla znovu vydána v letech 1818 a 1819 ve Varšavě a v roce 1860 v Petrohradě. Na tomto hudebním doprovodu spolupracovalo 14 různých autorů, mezi nimiž byli jak profesionálové, tak amatéři, včetně několika žen. Všichni

¹⁵⁷ NIEMCEWICZ, Julian Ursyn. *Śpiewy historyczne*. Petersburg: Bolesław Maurycy Wolff, 1876. Dostupné z: <https://polona.pl/preview/d4e8055e-414c-4709-a001-bc8fd052813f>. [cit. 2024-11-06].

tito jmenovaní autoři byli spojeni s kulturním prostředím v Puławách kolem Izabely Czartoryské a patřili k nim mimo jiné: Franciszek Lessel, hraběnka Zamojska, Marie Wirtemberská, Cecylia Beydale, Salomea Paris, Konstancja Narbuttówna, Hraběnka Chodkiewiczowa. Puławy se tak staly významným centrem vlastenecké činnosti a kulturního rozkvetu, kde se scházeli lidé podporující národní obrození.

Písně ze sbírky *Śpiewy historyczne*:

- *Piast* (1816)
- *Bolesław Śmiały* (1816)
- *Władysław Jagiełło* (1816)
- *Zawisza Czarny* (1816)
- *Kazimierz Jagiellonczyk* (1816)
- *Jan Tarnowski* (1816)
- *Stefan Batory* (1816)
- *Jan Kazimierz* (1816)
- *Jan III Sobieski* (1816)
- *Pogrzeb Xcia Józefa Poniatowskiego* (1816)

U příležitosti stého výročí úmrtí knížete Józefa Poniatowského, vrchního velitele polských vojsk, který padl v bitvě u Lipska dne 19. října 1813, byla znovu vydána píseň *Pogrzeb Xcia Józefa Poniatowskiego* ve stejném znění hudby i textu, jak byla původně publikována ve sbírce *Śpiewy historyczne*¹⁵⁸.

V roce 1816 se Franciszek také zapojil do uchování polského kulturního dědictví přepisem melodie *Bogurodzicy*¹⁵⁹, nejstarší polské duchovní písně s kořeny v gregoriánské hudbě. Tento přepis zdůraznil Lesselovu úlohu nejen jako skladatele, ale i jako ochránce národních tradic.

¹⁵⁸ RZEPECKA, Helena. *Pamięci księcia Józefa Poniatowskiego: w setną rocznicę jego zgonu*. Poznań: nakładem Heleny Rzepeckiej, 1913. Biblioteka Narodowa.

¹⁵⁹ PRZEŹDZIECKI, Alexander. *Pieśń Bogarodzica wraz z nutą, z rękopismu częstochowskiego z końca wieku XV, w podobiznie wydana i porównana z dwoma dawniejszemi odpisami i drukowanemi textami*. Warszawa, 1866.

4.2.3 Známa a objevená díla

Franciszek byl v mnoha ohledech opomíjeným skladatelem, jehož dílo získalo širší pozornost až po jeho smrti. Roku 1840, tedy dva roky po jeho úmrtí, publikoval hudební časopis *Neue Zeitschrift für Musik* článek¹⁶⁰, který přinesl podrobné informace o jeho životě a tvorbě. Toto periodikum, založené Robertem Schumannem, patřilo mezi nejvýznamnější hudební tituly 19. století a poskytlo Franciszkovu dílu cennou platformu pro zhodnocení jeho hudebního odkazu.

Článek, podepsaný pseudonymem *Ein Davidsbündler*, uvádí, že po Franciszkově smrti byl správou jeho pozůstalosti pověřen pianista Moritz Ernemann, který se zasloužil o uspořádání skladatelových rukopisů. Můžeme v něm nalézt podrobný seznam¹⁶¹ nepublikovaných děl, zahrnujících liturgickou, vokální a instrumentální hudbu. Soupis se stal cenným pramenem informací o rozsahu Franciszkova díla a upozornil na jeho potenciální přínos pro hudební nakladatele a interprety. Po jeho smrti se ukázalo, že přestože během svého života publikoval jen málo skladeb, jeho hudební odkaz je mnohem bohatší, než se původně předpokládalo. Díla nalezená v jeho pozůstalosti svědčí o jeho tvůrčí šíři. Ernemann přispěl k tomu, aby tyto skladby nezůstaly zapomenuty, a článek v časopise *Neue Zeitschrift für Musik* upozornil hudební veřejnost na jejich uměleckou hodnotu.

V průběhu dalších desetiletí však historické okolnosti, především válečné konflikty, vedly k tomu, že některá z těchto děl byla opět ztracena nebo považována za nezvěštná. Každý nález jeho skladeb je proto dnes mimořádně cenný a přispívá k plnějšímu obrazu o jeho hudebním odkazu. Mezi takové pozoruhodné nálezy patří i rukopisy vokálně-instrumentálních skladeb, které byly objeveny v archivu kapely Řádu Paulánů na Jasně Hoře¹⁶², například skladby *Maza*, *Kantáta* a *Offertorium*, přičemž autorství potvrzují jména na titulních stranách jednotlivých rukopisů. U skladby *Maza* je Franciszkovo autorství dále doloženo ex libris s nápisem *De La Collection de Musique a Monsieur Francois Lessel* a monogramem FL umístěným v pravém horním rohu první stránky každého partu. U skladby *Offertorium* byl monogram nahrazen jménem skladatele. U některých skladeb však titulní strany chybí, což ztěžuje jednoznačné potvrzení autorství¹⁶³.

¹⁶⁰ *Neue Zeitschrift für Musik: Franz Lessels Nachlass*. Roč. 1840, č. 17. ISSN 2976-1859, s. 67–68.

¹⁶¹ Seznam děl uvedených Moritzem Ernemannem v *Neue Zeitschrift für Musik* (1840) uvádím v příloze č. 5.

¹⁶² KRASSOWSKI, *Franciszek Lessel*, s. 181–184.

¹⁶³ *Neue Zeitschrift für Musik: Franz Lessels Nachlass*, s. 67–68.

Obrázek č.3 Rukopis s nadpisem *De la Collection de Musique de Monsieur François Lessel*¹⁶⁴

¹⁶⁴ *De la Collection de Musique de Monsieur François Lessel*. Online. In: BIBLIOTEKA NARODOWA. Polona.pl. Dostupné z: <https://polona.pl/preview/767840c8-6d69-48d9-a7ba-1200b0b5de6d>. [cit. 2024-11-06].

Závěr

Tato bakalářská práce se zaměřila na život a tvůrčí odkaz Wincentyho a Franciszka Lesselových, jejichž hudební přínos obohatil polskou kulturu 18. a 19. století a jejichž odkaz přetrvává dodnes. Wincenty Lessel, poznamenaný dramatickými událostmi ve svých rodných Čechách, se po ztrátě rodičů vydal přes Sasko do Polska, kde se stal pedagogem, dvorním kapelníkem a skladatelem. Díky studiu a posléze i samostudiu získal široký přehled o evropských hudebních trendech a předběhl svou dobu zaváděním inovací, jako byla snaha o zavedení nototisku v Puławach či komponování skladeb pro klavír na čtyři ruce. Jeho skladatelský přístup odrážel klasicistní styl, avšak v některých jeho dílech lze již nalézt prvky romantismu. Jeho pedagogická činnost zahrnovala hudební vzdělání aristokratických kruhů i širší veřejnosti, čímž výrazně ovlivnil formování kulturního prostředí Puław.

Franciszek Lessel představoval most mezi vídeňským klasicismem a raným romantismem, jeho tvorba zásadně formovala polskou hudební scénu. Za neobvyklý počín lze považovat jeho organizaci charitativního koncertu, což bylo na tehdejší dobu výjimečné. V polském kulturním dědictví se zapsal mimo jiné sbírkou *Śpiewy historyczne*, jejíž součástí je i výjimečná skladba *Pogrzeb Xcia Józefa Poniatowskiego*, oslavující národní identitu Polska. Jako jeden z prvních tvůrců v Polsku do své tvorby zahrnul styl brillant, čímž do polské hudby vnesl nové evropské trendy. Tento styl, charakteristický virtuositou a elegancí, se v jeho tvorbě projevil zejména v klavírních skladbách. Franciszkova veřejná kompozitorská činnost skončila okolo doby listopadového povstání, kdy jeho mecenáši ztratili majetek i možnost jej dále podporovat. V pozůstalosti se po jeho smrti našla řada děl komponovaných pravděpodobně pro vlastní potěšení, což svědčí o jeho celoživotní oddanosti hudbě.

Hudební talent v rodině Lesselů přetrvává po generace a jeho kořeny sahají k Johannu Georgu Löselovi, skladateli a dvornímu kapelníkovi na šlechtických dvorech, který působil v Čechách. K rodinné tradici patřil také Franciszek Lessel senior, starší bratr Wincentyho, jenž byl prvním houslistou puławské dvorní kapely. Odkaz rodiny později rozvíjela skladatelka a pianistka Helena Lessel, neteř Wincentyho, která později vystupovala pod jménem Helena Berens. Díky svému přínosu se Lesselové zapsali do evropských hudebních slovníků a jejich odkaz dodnes připomínají nejen umělecké projekty, ale i instituce, jako je Fundacja im. Wincentego i Franciszka Lesslów w Puławach¹⁶⁵, nadace pořádající každoročně v září Międzynarodowy Festiwal im. Wincentego i Franciszka Lesslów¹⁶⁶.

¹⁶⁵ Oficiální stránka Fundace Wincentego i Franciszka Lesslów. Zdroj: Fundacja im. Wincentego i Franciszka Lesslów. Online. Dostupné z: https://www.facebook.com/fundacja.lessel/?locale=pl_PL. [cit. 2024-12-06].

¹⁶⁶ Každoročně pořádaný Międzynarodowy Festiwal im. Wincentego i Franciszka Lesslów v září, zdroj: URZĄD MIASTA PUŁAWY. *Festiwal im. Wincentego i Franciszka Lesslów*. Online. 2024, 3. září 2024. Dostupné

Práce ukázala, že Wincenty a Franciszek Lesselové výrazně přispěli k rozvoji polské hudební kultury nejen jako skladatelé, ale také jako kulturní představitelé. Wincenty se prosadil především jako pedagog, který podpořil hudební vzdělání a kulturní rozvoj svého okolí. Franciszek přinesl do polské hudby nové kompoziční přístupy, inspirované jak vídeňskou tradicí, tak evropskými inovacemi. Jejich odkaz poskytuje vhled do klíčových kulturních vazeb, které jsou zásadní pro porozumění středoevropské hudební kultuře. Význam jejich díla potvrzují publikace, jako je biografie Wincentyho Lessela *Wincenty Lessel: Szkic biograficzny na podstawie listów do syna* od Hanny Rudnické-Kruszewské, kniha *Franciszek Lessel: w 200 rocznicę urodzin kompozytora* k 200. výročí narození skladatele, vydaná v roce 1980 pod editorským vedením Janusze Krassowského, a biografie Franciszka připravovaná pod záštitou Narodowego Instytutu Fryderyka Chopina, která má vyjít v roce 2025¹⁶⁷.

Práce rovněž splnila cíl přispět k současnému výzkumu zaměřenému na méně známé skladatele a kulturní postavy z českého prostředí a ukázat vazby mezi českou a polskou hudební kulturou. V případě Lesselů byly tyto vazby patrné především prostřednictvím hudebníků, s nimiž byli v kontaktu v Polsku. Johann Georg Lösel, nejstarší člen rodu, působil na šlechtických dvorech v Čechách jako skladatel a dvorní kapelník, což naznačuje určité historické propojení s českým prostředím. Při pobytu Franciszka ve Vídni nelze vyloučit vliv českých hudebníků, avšak přímé důkazy o těchto kontaktech nejsou doloženy. Podobně lze uvažovat o Drážďanech, kde Wincenty strávil část svého života.

Z hlediska dalšího výzkumu by bylo přínosné blíže prozkoumat skladby obou Lesselů, které by mohly nabídnout nový pohled na jejich dílo. Dále by stálo za to věnovat pozornost hudebnímu a literárnímu prostředí Puław, které mělo zásadní dopad na tvorbu Wincentyho Lessela i dalších potomků a žáků. Rovněž by bylo zajímavé podrobněji zkoumat jeho pedagogickou činnost a působení na žáky i na hudební vzdělávání té doby. V neposlední řadě by si rodina Lesselů zasloužila větší popularizaci i v českém prostředí, kde by jejich odkaz mohl inspirovat jak odborníky, tak širší veřejnost.

z: <https://www.pulawy.eu/pl/aktualnosci/kultura/festiwal-im-wincetego-i-franciszka-lesslow.html>. [cit. 2024-12-06].

¹⁶⁷ Na základě vzájemné korespondence jsem dne 2. října 2024 obdržela e-mail od paní Doroty Cybulské-Amsler, ve kterém uvedla: „Pragnę zawiadomić, że moja biografia Franciszka Lessla, w której też sporo miejsca poświęciłam Wincentemu, powinna się ukazać w 2025 roku w wydaniu NiFC/u.“

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

ALEKSANDROWICZ, Alina. *Twórczość Marii z ks. Czartoryskich ks. Wirtemberskiej.: Literatura i obyczaj*. Fasci Radziviliani. Warszawa: Wydawatelstwo DiG, 2022. ISBN 978-83-286-0200-7.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W WARSZAWIE [@Wieś Pilica]. *Oddaci list*. Online. 2018. Dostupné z: Facebook, <https://www.facebook.com/724951127614423/photos/pb.100064803636058.-2207520000/1501719746604220/?type=3>. [cit. 2024-12-02]. Číslo zápisu 40, strana 20/21, rok 1818.

BUBEN, Milan; HONZÁK, František a ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie heraldiky*. Druhé rozšířené vydání. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-31-1.

BUCZEK, Katarzyna. „Niemale czyniły ukontentowanie [...] doświadczenia.” Widowiskowa prezentacja nauki w czasach Komisji Edukacji Narodowej. In: SCHILLER-WALICKIEJ, Joanny (ed.). *Rozprawy z Dziejów Oświaty*. Tom LX. Warszawa: Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego, 2023, s. 11-31. ISSN 0080-4754.

BERNSDORF, Eduard. *Neues Universal-Lexikon der Tonkunst. I, II, III*. Dresden: Johann André, 1856–1861.

BUJAS-PONIATOWSKA, Jolanta; GODEK, Andrzej Edward a PONIATOWSKI, Kamil. *Życie i aktywność Wacława Raszka (1764–1837) w świetle źródeł*. Online. 2022, roč. 67, č. 1. Kraków: Muzyka, 2022. ISSN 0027-5344. Dostupné také z: <https://doi.org/10.36744/m.1144>.

DEMSKA-TREBACZ, Mieczysława. Między epokami. Muzyka w dobie Księstwa Warszawskiego. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*. 2007, roč. LXII, Section F, s. 121–129.

DEUTSCHEN NATIONAL BIBLIOTHEK. *Johann Georg Lösel*. Online. 18. června 2024. Dostupné z: <https://doi.org/https://d-nb.info/gnd/128966696>. [cit. 2024-12-11].

Lösel, Johann Georg. Online. Wikisource. 18. července 2015. Dostupné z: https://de.wikisource.org/wiki/BLK%C3%96:L%C3%B6sel,_Johann_Georg. [cit. 2024-11-06].

DMUSZEWSKI, Ludwik Adam. Kurjer Warszawski: Przyjechali do Warszawy. Online. *Kurjer Warszawski*. 28. října 1828, roč. 1828, č. 291, s. 4. ISSN 1896-6683. Dostupné z: <https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/746090/edition/707934/content>. [cit. 2024-11-06].

DMUSZEWSKI, Ludwik Adam. Kurjer Warszawski: Przyjechali do Warszawy. Online. *Kurjer Warszawski*. 26. června 1821, roč. 1821, č. 151. ISSN 1896-6683. Dostupné z: <https://crispa.uw.edu.pl/object/files/394062/display/JPEG>. [cit. 2024-11-06].

DULCKEN, Ferdinand Quentin; KAUFMANN, Józef; LESSEL, Helena; SCHUBERT, Franz a GRÜNEBERG, W.A. *Mazur: dokończenie. La mignotise: polka trotteuse: op: 30 / par W. A. Grüneberg. Rose sauvage = Haiden-Röslein / chanson par F. Schubert; transcribe Franc. Becker. Nasz brat mazur / ułożony na fortepian p. Helenę Lessel*. Warszawa: J. Kaufmann, 1873.

DZIADEK, Magdalena. Polish Female Composers in the Nineteenth Century. Online. *Musicology Today*. 2019, roč. 16, č. 1, s. 31-42. ISSN 1734-1663. Dostupné z: <https://doi.org/10.2478/muso-2019-0002>. [cit. 2024-11-02].

ENCYKLOPEDIA TEATRU POLSKIEGO. *Nędza uszczęśliwiona*. Online. 2016. Dostupné z: <https://encyklopediateatru.pl/przedstawienie/68850/nedza-uszczesliwiona>. [cit. 2024-11-06].

FATALSKI, Tomasz. „Podług mojej metryki jest już ze mnie dobrze stare chłopisko”. *Odnaleziona metryka chrztu Wincentego Lessla*. *Muzyka*, 68(2), 2023, s. 119–126. <https://doi.org/10.36744/m.1774>

Franciszek Lessel... wielki kompozytor i ziemia warecka. Online. *Gminna Instytucja Kultury „Dworek na Długiej”*. 2016. Dostupné z: <https://dworek.warka.pl/franciszek-lessel-wielki-kompozytor-ziemia-warecka/>. [cit. 2024-12-01].

FÉTIS, François-Joseph. *Biographie universelle des musiciens et bibliographie générale de la musique*. Online. 1811. Dostupné z: Bibliothèque nationale de France, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k697171/f3.item>. [cit. 2024-12-05]. Département Philosophie, histoire, sciences de l'homme, G-23495.

Fryderyk Chopin (1810–1849): XIX wiek. Online. *Dzieje.pl Portal historyczny*, 2011, 12. února 2021. Dostupné z: <https://dzieje.pl/postacie/fryderyk-chopin-1810-1849>. [cit. 2024-12-11].

Fundacja im. Wincentego i Franciszka Lesslów. Online. Dostupné z: https://www.facebook.com/fundacja.lessel/?locale=pl_PL. [cit. 2024-12-06].

GENI. *Helena Maria Rosalia Aniela Lessel*. Online. 11. listopadu 2024. Dostupné z: <https://www.geni.com/people/Helena-Maria-Rosalia-Aniela-Lessel/6000000029655648619>. [cit. 2024-12-05].

GOLDBERG, Halina. Chopin in literary salons and Warsaw's romantic awakening. Online. *The Polish review (New York. 1956)*. 2000, roč. 45, č. 1, s. 53-64. ISSN 0032-2970. [cit. 2024-10-31].

Historia. Online. In: TEATR NARODOWY. Dostupné z: https://www.narodowy.pl/o_teatrze,historia.html. [cit. 2024-11-28].

HOROSZKIEWICZ, Julian. *Echa minionych lat: (wiersze, pieśni z muzyką, marsze wojska polskiego z końca 18. i początku 19. Wieku)*. Zeszyt II. Nuty. Sygnatura oryginału: 402.117 z. 2., Lipsk; Lwów: W komisie księgarni Seyfartha i Czajkowskiego. Z drukarni C. G. Rödera, 1889.

CHECHLIŃSKA, Zofia. *Historia muzyki polskiej. T. 5, Romantyzm. Cz. 1, 1795–1850: Twórczość kompozytorska część druga*. Online. Warszawa: Sutkowski Edition Warsaw, 2013. ISBN 9788393486540. Dostupné z: <http://polona.pl/item-view/26c481cb-fdc4-47e3-878e-b7284fe7615a>. [cit. 2024-12-02].

CHMARA-ŻACZKIEWICZ, Barbara. *Kompozytorzy: Franciszek Mirecki 1791–1862*. Online. EM t. VI. Kraków: PWN, 2000. Dostupné z: https://pwm.com.pl/pl/kompozytorzy_i_autorzy/594/franciszek-mirecki/index.html. [cit. 2024-12-01].

ISAACSON, Walter. *Leonardo da Vinci: The Biography*. Kraków: Insignis, 2019. ISBN 978-83-66071-41-4.

Jasnogórska Muzyka Dawna 41: Muzyka Józefa Elsnera ze zbiorów jasnogórskich. Online. Dostupné z: https://jasnagora.com/zycie_muzyczne/plyta.php?id=85. [cit. 2024-11-28].

KARŁOWICZ, Mieczysław. *Wiadomości Muzyczne: Wolnomularstwo Polskie a Muzyka*. Online. 1926, roč. 1926, č. 11. Warszawa: Warszawski Związek Muzyków, 1926, s. 38.

KOCHANOWICZ, Roman F.; SKOCZEK, Tadeusz; WRÓBLEWSKI, Rafał a ZAŁĘCZNY, Jolanta. *Wincenty Krasiński i życie społeczno-kulturalne Warszawy i Królestwa Polskiego*. Opinogórz: Muzeum Romantyzmu w Opinogórze, 2016. ISBN 978-83-942496-1-8.

KOSIŃSKA, Małgorzata. *Cultura.pl: Polskie Centrum Informacji Muzycznej, Związek Kompozytorów Polskich*. Online. 2006. Dostupné z: <https://culture.pl/pl/tworca/franciszek-lessel>. [cit. 2024-11-06].

KRASSOWSKI, Janusz (ed.). *Franciszek Lessel: w 200 rocznicę urodzin kompozytora*. Prace Specjalne 21. Gdańsk: Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna w Gdańsku, 1980.

KSENIĄK, Mieczysław. *Rezydencja Księżąt Czartoryskich w Puławach*. Skarby przyrody i kultury, 2. Lublin: idea Media, 1998. ISBN 83-90734-2-5.

KURPIŃSKI, Karol. *Warszawianka*. Online. PACAK, Piotr. *Śpiewnik Niepodległości*. 2017. Dostupné z: <https://www.spiewnikniepodleglosci.pl/warszawianka/>. [cit. 2024-11-06].

LESSEL, Helena. *Ja nie wierzę: mazur do śpiewu z towarzyszeniem fortepianu / muzyka i słowa Heleny Berends*. Warszawa: Bernstein przy ulicy Miodowej No 483, před 1852.

LESSEL, Wincenty Ferdynand. *Ariette pour le clavecin ou piano forte variée / par [...] Vincent Fer. Lessel*. Vienne: s.n., 1800. Maria Wirtemberska.

LIBICKI, Piotr a LIBICKI, Martin. *Dwory i pałace wiejskie na Mazowszu*. 2006. Rebis. ISBN 978-83-7301-826-6.

Lössl Gottfried. Online. Praha, 1869. Dostupné z: <https://retris.nkp.cz/Catalog?sigla=ABX002&catalogId=knmhk19%20%20%20&caseId=17&drawerId=166&recordId=350030&bookmarkId=null&filterId=&page=&batchId=&phase=&batchUser=>. [cit. 2024-12-11]. 00350030 Retris, Národní knihovna České republiky.

Lössl Gottfried. Online. Praha, 1864. Dostupné z: <https://retris.nkp.cz/Catalog?sigla=ABX002&catalogId=knmhk19%20%20%20&caseId=17&drawerId=166&recordId=350031&bookmarkId=null&filterId=&page=&batchId=&phase=&batchUser=>. [cit. 2024-11-06]. 00350031 Retris, Národní knihovna České republiky.

LÖSEL, Johann Georg. *Offertorium ex A# "O salutaris hostia": à 2 cantis, 2 alto, tenore et basso, violino primo, violino secondo, viola, violone con organo*. Online. 2012. Frankfurt nad Mohanem: Univerzitní knihovny Johanna CHristiana Senckenberga, 1740. Dostupné z: <https://ubffm.hds.hebis.de/Record/HEB290268265>. [cit. 2024-11-06]. Signatur des Originals: Mus Hs 1156.

LÖSEL, Johann Georg. *Offertorium ex D# de Venerabili Ss. Sacramento :/ auth. Lösel: à duobus choris ..., violino primo, violino secundo, clarino primo, clarino secundo, tympano, alto viola, violone oblig., con organo*. Online. Univerzitní knihovny Johanna Christiana Senckenberga. Frankfurt nad Mohanem, 1740, 2012. Dostupné z: <https://ubffm.hds.hebis.de/Record/HEB289433223>. [cit. 2024-11-06]. Signatur des Originals: Mus Hs 1158.

MAKAREWICZ, Jan. *Będziem rąbać, będziem siekać, jak nam miły Bóg i kraj! : Pierwsze dni powstania listopadowego utrwalone w pieśniach*. In: SANIEWSKA, Diana (ed.). *Emocje*,

język, literatura. Uniwersytet Warszawski. Kraków: Wydawnictwo Libron - Filip Lohner, 2016, s. 75-103. ISBN 978-83-65705-23-5. Dostupné také z: <http://hdl.handle.net/11320/12494>.

MADDOX, Alan. Music at German Courts, 1715–1760: Changing Artistic Priorities. Online. *Musicology Australia*. 2012, č. 34(1), s. 125–127. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/08145857.2012.681759>. [cit. 2024-12-06].

MAŁACHOWSKI-ŁEMPICKI, Stanisław. *Wykaz polskich łóz wolnomularskich oraz ich członków w latach 1738-1821 poprzedzony zarysem historii Wolnomularstwa polskiego i ustroju Wielkiego Wschodu Narodowego Polskiego*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1929.

MASAŘÍK, Zdeněk. *Historická němčina pro archiváře*. Brno: Masarykova univerzita v Brně pro Filozofickou fakultu, 1993. ISBN 80-210-0807-5. Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:a2e2bd10-898e-11e8-9588-5ef3fc9bb22f>

Metryka: Artur Ignacy Władysław Lessel. Warszawa – Marymont, 1837. Č.58.

Metryki.genealodzy.pl: Józef Aleksander Lessel. Online. Warszawa-Śródmieście, 1820.

Dostupné z: https://metryki.genealodzy.pl/index.php?op=pg&id=66&se=&sy=104&kt=8&plik=str_0608-0609.jpg&x=667&y=99&zoom=2.25. [cit. 2024-12-02]. Jednotka: 104, Oddíl: 1813–25, Roky: 1820, str_0608-0609.

Metryki.genealodzy.pl: Marianna Izabela Lessel. Online. 7. března 1819. Warszawa-Śródmieście. Dostupné

z: https://metryki.genealodzy.pl/index.php?op=pg&id=66&se=&sy=104&kt=7&plik=str_0460-0461.jpg&zoom=3.5. [cit. 2024-12-02]. Jednotka: 104, Oddíl: 1813–25, Roky: 1819, str_0460-0461.

Metryki.genealodzy.pl: Zofia Jadwiga Lessel. Online. Warszawa-Śródmieście, 1823.

Dostupné z: https://metryki.genealodzy.pl/index.php?op=pg&id=66&se=&sy=104&kt=11&plik=str_0950-0951.jpg&x=498&y=126&zoom=2.25. [cit. 2024-12-02]. Jednotka: 104, Oddíl: 1813–25, Roky: 1823, str_0950-0951.

MOŚCICKI, Tomasz. *Julian Ursyn Niemcewicz*. Online. 2017. Dostupné

z: <https://culture.pl/pl/tworca/julian-ursyn-niemcewicz>. [cit. 2024-11-06].

Muzeum Zamoyskich w Kozłówce. Online. 2019. Dostupné

z: <https://www.muzeumzamoyskich.pl/zofia-z-czartoryskich-zamoyska>. [cit. 2024-11-28].

NARODOWY INSTYTUT FRYDERYKA CHOPINA. *Dziedzictwo Muzyki Polskiej*. Online. Dostupné z: <https://portalmuzykipolskiej.pl/pl/osoba/30090-jan-stefani>. [cit. 2024-11-06].

Neue Zeitschrift für Musik: Franz Lessels Nachlass. 1840, roč. 1840, č. 17, s. 67–68. ISSN 2976-1859.

NIEMCEWICZ, Julian Ursyn. *Śpiewy historyczne*. Petersburg: Bolesław Maurycy Wolff, 1876. Dostupné z: <https://polona.pl/preview/d4e8055e-414c-4709-a001-bc8fd052813f>. [cit. 2024-11-06].

NOWAK-ROMANOWICZ, Alina. *Historia Muzyki Polskiej: Klasycyzm*. Sutkowski Edition Warsaw, 1995. ISBN 83-900790-5-4.

NOWAK-ROMANOWICZ, Alina. *Józef Elsner: Studia i materiały do dziejów muzyki polskiej*. TOM IV. Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1957.

NOWAK-ROMANOWICZ, Alina. Lessel, Wincenty Ferdynand. Online. *Grove Music Online*. 2001. Licence: © Oxford University Press 2024. Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.16483>. [cit. 2024-12-11].

OCHLEWSKI, Tadeusz. *Dzieje muzyki polskiej w zarysie*. Warszawa: Interpress, 1977.

OSIŃSKI, Ludwik. *Pamiętnik Warszawski*. Online. 1810, č. 2. Warszawa, 1810. Dostupné z: Biblioteka Jagiellońska, <https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/doccontent?id=547583>. [cit. 2024-12-06].

Pamątný dub [@Wieś Pilica]. Online. 27.září 2022. Dostupné z: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=474513058052145&set=pb.100064803636058.-2207520000&type=3>. [cit. 2024-12-02].

PILNÁČEK, Josef. *Rody starého Slezska. Díl 2, G-O*. Jilové u Prahy: Muzeum těžby a zprac. zlata, 1972.

POLSKIE RADIO. *Stanisław Kostka Potocki. Pierwszy polski historyk sztuki*. Online. POLSKIE RADIO. 14.09.2021. Dostupné z: <https://www.polskieradio.pl/39/156/artukul/2807250,stanislaw-kostka-potocki-pierwszy-polski-historyk-sztuki>. [cit. 2024-11-28].

POŚPIECH, Remigiusz. *Beata Stróżyńska: Symfonia w XVIII-wiecznej Polsce. Teoria, repertuar, cechy stylistyczne*. Łódź 2015. Muzyka 3, s.138-143.

PRZEŹDZIECKI, Alexander. *Pieśń Bogarodzica wraz z notą, z rękopismu częstochowskiego z końca wieku XV, w podobiźnie wydana i porównana z dwoma dawniejszemi odpisami i drukowanemi textami*. Warszawa, 1866.

RACHWAŁ, Piotr (pht.). *Ksiegimetrykalne.pl*. Online. Chrzty 53_1_6. Puławy, św. Józefa (dawniej Włostowice). Dostępne z: https://ksiegimetrykalne.pl/viewer/#pulawy/Chrzty/53_1_6/53_1_6_0056.jpg. [cit. 2024-12-01].

RACHWAŁ, Piotr (pht.). *Ksiegimetrykalne.pl*. Online. Chrzty 53_1_6. Puławy, św. Józefa (dawniej Włostowice). Dostępne z: https://ksiegimetrykalne.pl/viewer/#pulawy/Chrzty/53_1_6/53_1_6_0066.jpg. [cit. 2024-12-01].

RACHWAŁ, Piotr (pht.). *Ksiegimetrykalne.pl*. Online. Chrzty 53_1_6. Puławy, św. Józefa (dawniej Włostowice). Dostępne z: https://ksiegimetrykalne.pl/viewer/#pulawy/Chrzty/53_1_6/53_1_6_0080.jpg. [cit. 2024-12-01].

RACHWAŁ, Piotr (pht.). *Ksiegimetrykalne.pl*. Online. Chrzty 53_1_6. Puławy, św. Józefa (dawniej Włostowice). Dostępne z: https://ksiegimetrykalne.pl/viewer/#pulawy/Chrzty/53_1_6/53_1_6_0093.jpg. [cit. 2024-12-01].

RACHWAŁ, Piotr (pht.). *Ksiegimetrykalne.pl*. Online. Chrzty 53_1_6. Puławy, św. Józefa (dawniej Włostowice). Dostępne z: https://ksiegimetrykalne.pl/viewer/#pulawy/Chrzty/53_1_6/53_1_6_0138.jpg. [cit. 2024-12-01].

RACHWAŁ, Piotr (pht.). *Ksiegimetrykalne.pl*. Online. Chrzty 53_1_7. Puławy, św. Józefa (dawniej Włostowice). Dostępne z: https://ksiegimetrykalne.pl/viewer/#pulawy/Chrzty/53_1_7/53_1_7_0033.jpg. [cit. 2024-12-01].

RUDNICKA-KRUSZWSKA, Hanna. *Wincenty Lessel: Szkic biograficzny na podstawie listów do syna*. Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1968.

RZEPECKA, Helena. *Pamięci księcia Józefa Poniatowskiego: w setną rocznicę jego zgonu*. Poznań: nakładem Heleny Rzepeckiej, 1913. Biblioteka Narodowa.

SIKORSKI, Józef. *Doręcznik muzyczny: treściwe przedstawienie muzyki dzisiejszej, ze szczególnem baczeniem na miejscowe potrzeby, przykładami w nutach do objaśnienia niektórych szczegółów niezbędnymi i słownikiem wyrazów muzycznych*. Online. Warszawa: S.

Orgelbrand, 1852. Dostupné z: Biblioteka Narodowa, <https://polona.pl/preview/38097745-2758-41ca-867e-20a691dc5201>. [cit. 2024-12-05].

SOWIŃSKI, Wojciech. *Les Musiciens polonais et slaves, anciens et modernes: Dictionnaire biographique des compositeurs, chanteurs, instrumentalistes, luthiers, constructeurs d'orgues, poètes sacrés et lyriques, littérateurs et amateurs de l'art musical*. Online. Adalbert de Prague, 1857. Dostupné z: Bibliothèque nationale de France, <https://doi.org/ark:/12148/bpt6k1167052z>. [cit. 2024-12-05]. Département Musique, VMC-7566.

ŚLEDZIŃSKI, Stefan. *Mała encyklopedia muzyki*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1968.

Státní oblastní archiv v Litoměřicích. Online. Javory, Jílové, Kamenná, Martiněves, Modrá, Nová Bohyně, 1713–1784. Dostupné z: <https://vademecum.soalitomerice.cz/vademecum/permalink?xid=09ddd7cea03b9b8d:30bdd2c7:1201ea2ef5b:-79d1&scan=90d8cff7ced94f13aabba93f24df9a3>. [cit. 2024-12-11]. Matrika Wincenty Lessel, inv. č. 3195, sig. 69/3.

SZCZYPA, Józef. Puławy Cmentarz Włostowicki. Online. *Niedziela lubelska*. 2001, roč. 35. Dostupné z: <https://www.niedziela.pl/arttykul/3249/nd/Cmentarz-Wlostowicki>. [cit. 2024-11-05].

Tydzień. 1885, roč. 29.12.1885/10.1.1886, č. 2. Petroków: W drukarni E. Pauskiego w Petrokowie, 1885, s. 3.

Úmrtní list Franciszek Lessel [@Wieś Pilica]. Online. 20. prosince 2021. Dostupné z: Facebook, <https://www.facebook.com/photo/?fbid=4642019632574200&set=pcb.4642101449232685>. [cit. 2024-12-02].

Úmrtní list Franciszka Hiż [@Wieś Pilica]. Online. Dostupné z: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1501720453270816&set=pb.100064803636058.-2207520000>. [cit. 2024-12-02]. Zemřela 2.8.1858 – pochována na hřbitově Powązki, Warszawa.

URZĄD MIASTA PUŁAWY. *Festiwal im. Wincentego i Franciszka Lesslów*. Online. 2024, 3. září 2024. Dostupné z: <https://www.pulawy.eu/pl/aktualnosci/kultura/festiwal-im-wincentego-i-franciszka-lesslow.html>. [cit. 2024-12-06].

VELEBNÝ & FAM. *Heraldický slovník*. Online. 2020. Dostupné z: <https://www.velebny.cz/heraldicky-slovník>. [cit. 2024-12-09].

Warszawa, Muzeum Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1811). Online. *Muzeum w polskiej kulturze pamięci*. Licence: © 2024 Muzeum w polskiej kulturze pamięci. Dostupné z: <https://muzeumpamieci.umk.pl/?p=4741>. [cit. 2024-11-06].

ZIELIŃSKI, Marek Grzegorz. *Przybysze z Czech w Rzeczypospolitej czasów Stanisława Augusta*. Kraków: Księgarnia Akademicka, 2012 s. 363-401.

ŻÓRAWKA-WITKOWSKA, Alina. Foreign Musicians at the Polish Court in the Eighteenth Century: The Case of Pietro Mira. In: NIEDEN, Gesa zur a OVER, Berthold (ed.). *Musicians' Mobilities and Music Migrations in Early Modern Europe*. Transkript Verlag, 2016, s. 151-169. ISBN 978-3-8376-3504-1. Dostupné také z: <https://www.transcript-verlag.de/shopMedia/openaccess/pdf/oa9783839435045.pdf>.

Żywny Wojciech. Online. Narodowy Instytut Fryderyka Chopina. Dostupné z: https://chopin.nifc.pl/pl/chopin/osoba/6302_Zywny_wojciech. [cit. 2024-11-06].

Zdroje obrázků

Wincenty Ferdynand Lessel h. wł. Online. In: GENI. 26.4.2016. Dostupné z: https://www.geni.com/photo/view/6000000029655686090?album_type=photos_of_me&end=&photo_id=6000000041912841525&project_id=&start=&tagged_profiles=. [cit. 2024-11-06].

CHECHLIŃSKA, Zofia. *Historia muzyki polskiej. T. 5, Romantyzm. Cz. 1, 1795-1850: Twórczość kompozytorska część druga*. Online. Warszawa: Sutkowski Edition Warsaw, 2013, s. 105. ISBN 9788393486540. Dostupné z: <http://polona.pl/item-view/26c481cb-fdc4-47e3-878e-b7284fe7615a>. [cit. 2024-12-02].

De la Collection de Musique de Monsieur François Lessel. Online. In: BIBLIOTEKA NARODOWA. Polona.pl. Dostupné z: <https://polona.pl/preview/767840c8-6d69-48d9-a7ba-1200b0b5de6d>. [cit. 2024-11-06].

Seznam obrázků

Obrázek č.1 – Erb rodiny Lessel, s. 20.

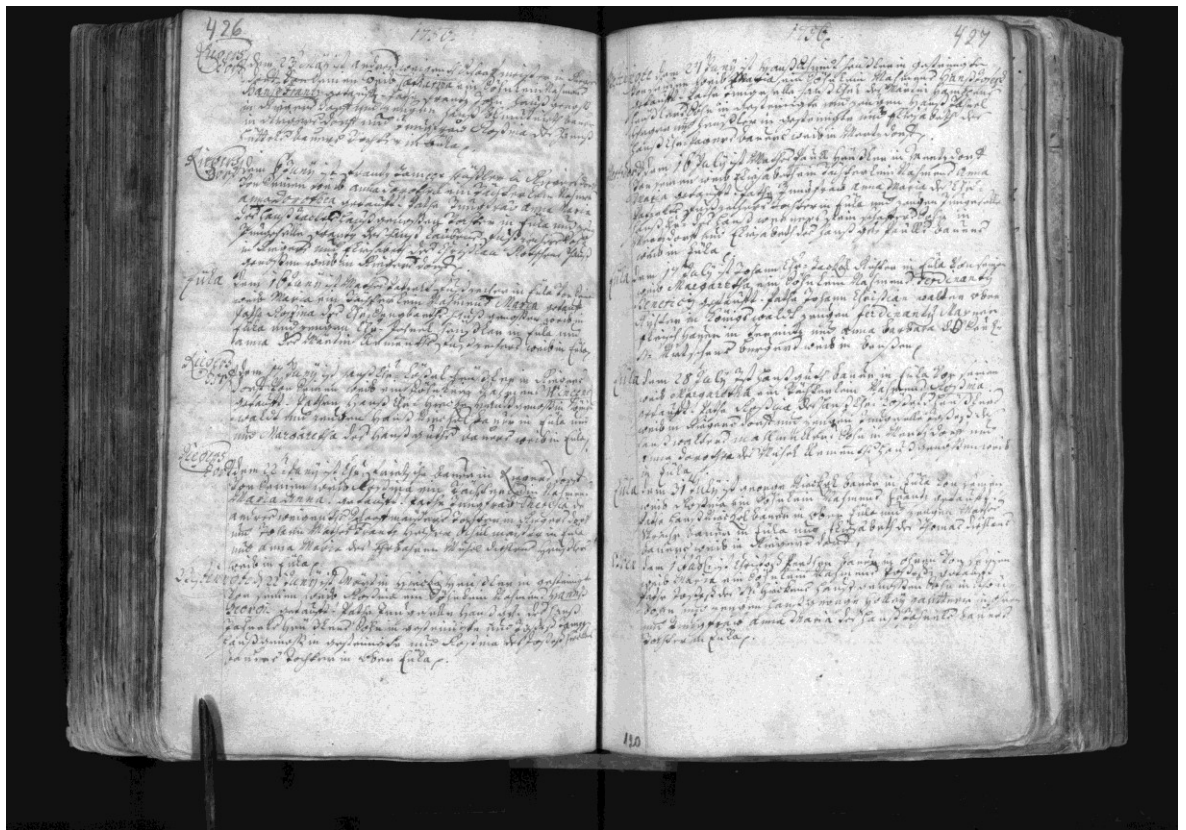
Obrázek č.2 – Ukázka úryvku skladby z prvního charitativního vystoupení Franciszka Lessela ve Varšavě, *Koncert fortepiano C dur op. 14*, dne 3. února 1810, s. 38.

Obrázek č.3 – Rukopis s nadpisem *De la Collection de Musique de Monsieur François Lessel*, s. 47.

Přílohy

Příloha 1

Tato příloha obsahuje kopii zápisu z matriky vedené v Riegersdorfu (dnes Modrá), který dokumentuje narození Wincentyho Lessela. Tento zápis se nachází jako čtvrtý záznam po levé straně a potvrzuje německý název Eula pro obec Jílové v okrese Děčín. Zároveň upřesňuje přesné datum jeho narození, které často nebývá uvedeno v jiných zdrojích, a další podrobnosti. Tento záznam pomáhá také předejít častému zaměňování s Jílovým u Prahy.

Zdroj: *Státní oblastní archiv v Litoměřicích*. Online. Javory, Jílové, Kamenná, Martiněves, Modrá, Nová Bohyně, 1713–1784. Dostupné z: <https://vademecum.soalitomeric.cz/vademecum/permalink?xid=09ddd7cea03b9b8d:30bdd2c7:1201ea2ef5b:-79d1&scan=90d8cff7ced94f13aabaf93f24df9a3>. [cit. 2024-12-11]. Matrika Wincenty Lessel, inv. č. 3195, sig. 69/3.

Příloha 2

Níže uvedený seznam zahrnuje všechny známé děti Wincentyho Lessela, doplněné o dostupné zdroje a fakta:

- **Franciszek (*?1780–†27.12.1838)**

Odhaduje se, že Franciszek Lessel se narodil kolem roku 1780. Na svém náhrobku v Pilicy má uvedeno, že se dožil 58 let. Datum jeho úmrtí je přesně doloženo nejen náhrobkem, který uvádí 26. prosince 1838, ale také dochovaným úmrtním listem ze dne 27. prosince 1838, vystaveným v Piotrkówě Trybunalském v Polsku. Zajímavým detailem je poznámka na úmrtním listě, kde je uvedeno, že rodiče zesnulého nejsou známi, a rovněž se zde objevuje rok narození 1778 místo tradičně uváděného roku 1780. Tato nesrovnalost může být důsledkem administrativní chyby nebo nejasností v historických záznamech.

Zdroj: Franciszek Lessel... wielki kompozytor i ziemia warecka. Online. *Gminna Instytucja Kultury „Dworek na Długiej”*. 2016. Dostupné z: <https://dworek.warka.pl/franciszek-lessel-wielki-kompozytor-ziemia-warecka/>. [cit. 2024-12-01]. Zdroj: *Úmrtní list Franciszek Lessel* [@Wieś Pilica]. Online. 20. prosince 2021. Dostupné z:

Facebook, <https://www.facebook.com/photo/?fbid=4642019632574200&set=pcb.4642101449232685>. [cit. 2024-12-02].

- **Marianna (*1782–†1813?)**

- **Isabella Constantia Alexandra Clara (*21.11.1783–†?)**

Zápis o narození: RACHWAŁ, Piotr (pht.). *Ksiegiometrykalne.pl*. Online. Chrzty 53_1_6. Puławy, św. Józefa (dawniej Włostowice). Dostupné z: https://ksiegiometrykalne.pl/viewer/#pulawy/Chrzty/53_1_6/53_1_6_0056.jpg. [cit. 2024-12-01].

- **Ludwik Wincenty (*únor 1785–†30.10.1787)**

Zápis o narození: RACHWAŁ, Piotr (pht.). *Ksiegiometrykalne.pl*. Online. Chrzty 53_1_6. Puławy, św. Józefa (dawniej Włostowice). Dostupné z: https://ksiegiometrykalne.pl/viewer/#pulawy/Chrzty/53_1_6/53_1_6_0066.jpg. [cit. 2024-12-01].

Zápis o úmrtí: RACHWAŁ, Piotr (pht.). *Ksiegiometrykalne.pl*. Online. Chrzty 53_1_6. Puławy, św. Józefa (dawniej Włostowice). Dostupné z: https://ksiegiometrykalne.pl/viewer/#pulawy/Chrzty/53_1_6/53_1_6_0138.jpg. [cit. 2024-12-01].

- **Elżbieta (*1785–†1857)**

- **Amelia Adelgunda (*24.7.1786–†31.8.1787)**

Zápis o narození: RACHWAŁ, Piotr (pht.). *Ksiegiometrykalne.pl*. Online. Chrzty 53_1_6. Puławy, św. Józefa (dawniej Włostowice). Dostupné z: https://ksiegiometrykalne.pl/viewer/#pulawy/Chrzty/53_1_6/53_1_6_0080.jpg. [cit. 2024-12-01].

Zápis o úmrtí: RACHWAŁ, Piotr (pht.). *Ksiegiometrykalne.pl*. Online. Chrzty 53_1_6. Puławy, św. Józefa (dawniej Włostowice). Dostupné

z: https://ksiegiometrykalne.pl/viewer/#pulawy/Chrzty/53_1_6/53_1_6_0138.jpg. [cit. 2024-12-01].

- **Suzanna Regina Carolina (*22.12.1787–†15.5.1885)**

Zápis o narození: RACHWAŁ, Piotr (pht.). *Ksiegiometrykalne.pl*. Online. Chrzty 53_1_6. Puławy, św. Józefa (dawniej Włostowice). Dostupné

z: https://ksiegiometrykalne.pl/viewer/#pulawy/Chrzty/53_1_6/53_1_6_0093.jpg. [cit. 2024-12-01].

- **Weronika Amelia Dorota (*3.1.1792–†25.12.1792)**

Zápis o narození: RACHWAŁ, Piotr (pht.). *Ksiegiometrykalne.pl*. Online. Chrzty 53_1_7. Puławy, św. Józefa (dawniej Włostowice). Dostupné

z: https://ksiegiometrykalne.pl/viewer/#pulawy/Chrzty/53_1_7/53_1_7_0033.jpg. [cit. 2024-12-01].

Příloha 3

Tato příloha dokládá zasláný e-mail ze dne 11. října 2024 od paní Galiny Lessel, přímé potomkyně rodu Lesselů, ve kterém laskavě poskytla přehled děl Wincentyho a Franciszka Lesselových.

Seznam, který byl poskytnut v polském, německém a částečně anglickém jazyce, obsahuje podrobné informace o skladbách obou autorů, včetně názvů, žánrů, roku a místa premiéry a jmen libretistů. Díla Wincentyho Lessela zahrnují opery, operetky, melodramy a idyly spojené s jeho působením v Puławách a Sieniawě. Tvorba Franciszka Lessela zahrnuje orchestrální a komorní skladby, klavírní díla, vokálně-instrumentální skladby i balety, což dokládá jeho všestranné hudební nadání.

WORKS Lessel, Wincenty Ferdynand/Vinzenz Ferdinand

- **Matka Spartanka** (Mutter von Sparta; Franciszek Dionizy Kniaźnin), Oper (1786 Puławy)
- **Troiste wesele** (Die dreifache Hochzeit; Franciszek Dionizy Kniaźnin), Idylle (1786 Puławy)
- **Dwaj strzelcy i mleczarka** (Die beiden Jäger und die Milchfrau; Louis Anseaume), Operette, übersetzt von Jan Badudouin (1786 Puławy), übersetzt von Antoni Hoffmann (14. Febr. 1804 Puławy)
- **Cyganie** (Die Zigeuner; Franciszek Dionizy Kniaźnin), Idylle (1787 und 1805 Puławy)
- **Piast** (Julian Ursyn Niemcewicz), Melodram (1800 Puławy); 2. Version (Ludwik Adam Dmuszewski) (27. Jan. 1820 Sieniowa)
- **I plotka czasem się przyda** (Auch Klatsch kann manchmal nützen; Ignacy Tański), Idylle (1805 Puławy)
- **Dworek na gościńcu** (Das Schlößchen an der Landstraße; Ludwik Adam Dmuszewski), kom. Oper (1818 Puławy)
- **Pielgrzym z Dobromila** (Der Pilger aus Dobromil; Adam Kłodziński), Operette (31. März 1819 Sieniawa)
- **Przyjazd pożądaný** (Die erwünschte Ankunft; ders.), komische Oper (31. März 1820 Sieniawa)

WORKS Franz/ Franciszek Lessel

Orchestral works:

- **Overture in C major op. 10**
- **Symphony in B minor**
- **Symphony in E flat major**

- **Symphony in B flat major**
- **Symphony in D major**
- **Symphony in G minor (1805)**
Works for solo instrument accompanied by orchestra:
- **Adagio et rondeau à la polonaise op. 9 for piano and orchestra (1807)**
- **Caprice et variations op. 10 for piano and orchestra**
- **Potpourri op. 12 for piano and orchestra**
- **Concerto for piano and orchestra in C major op. 14**
- **Concerto for horn and orchestra in E major**
- **Concerto for horn and orchestra in E flat major**
- **Concerto for 2 flutes and orchestra**
- **March for flute and orchestra**
- **Variations for flute and orchestra**
- **Variations for horn and orchestra**
- **Capriccio in D major for clarinet and orchestra**
Chamber works:
- **Three concert duos op. 1 for 2 flutes**
- **Quartet for flute, violin, viola and cello op. 3**
- **Grand Trio in E flat major op. 4 for piano, clarinet and horn (1804)**
- **Trio for piano, violin and cello in E major op. 5**
- **Duo pour deux flûtes et Variations sur un thème de l'opéra Faniska de Cherubini op. 7**
- **Fantaisie caractéristique op. 31 for piano, violin, viola and cello (1822)**
- **Two sextets for 2 clarinets, 2 horns and 2 bassoons**
- **Three partitas for 2 clarinets, 2 horns and 2 bassoons**
- **Piano quartet in E flat major**
- **Piano quintet in F minor**
- **String quartet no. 1 in A major**
- **String quartet no. 6 in D major**
- **String quartet no. 8 in B major (1824)**
- **Fantasia for string quartet**
- **Trio for 2 clarinets and bassoon**
- **Duet for 2 clarinets**
- **Variations for piano for 4 hands and violin**

Piano works:

- **Three piano sonatas op. 2**
- **Fantasia in C major op. 8**
- **Adagio and fugue in D minor op. 11, for 4 hands**
- **Fantasia in E minor op. 13**
- **Variations op. 15 no. 1**
- **Variations op. 15 no. 2**
- **New polonaise in D major**

Vocal and instrumental works:

- **Mass in C major for 4 solo voices, mixed choir and orchestra**
- **Mass in B flat major for 4 solo voices, mixed choir, orchestra and organ (1813)**
- **Funeral mass in G major for 4 solo voices, mixed choir, orchestra and organ**
- **Ave Regina, offertory for 3 voices and orchestra**
- **Graduale Benedictus et venerabilis for voices and orchestra**
- **Three motets for voice, 2 violins, bass and organ**
- **Tantum ergo for 4 voices and orchestra**

Songs for voice and piano to the words by Julian Ursyn Niemcewicz:

- **Piast**
- **Bolesław Śmiały**
- **Władysław Jagiełło**
- **Zawisza Czarny**
- **Kazimierz Jagiellonczyk**
- **Jan Tarnowski**
- **Stefan Batory**
- **Jan Kazimierz**
- **Jan III Sobieski**
- **The Funeral of Prince Józef Poniatowski**

Ballets:

- **La Dancomanie**
- **Les marchands de Modes**

Příloha 4

Níže uvedený seznam zahrnuje všechny známé děti Franciszka Lessela, doplněné o dostupné zdroje a fakta:

Franciszek a Franciszka měli čtyři děti – dvě dcery a dva syny. Tři z dětí se narodily ve Varšavě, zatímco čtvrtý potomek, syn, přišel na svět v Marymoncie. První dcera, Marianna Izabela Lessel se narodila 7. března 1819 ve Varšavě na adrese Senatorska 471. Byla pokřtěna doma knězem z kostela Św. Andrzeja, přičemž kmotry byli Maria Anna Württemberská, kněžna z rodu Czartoryských, a plukovník Józef Hiż. Je pozoruhodné, že jméno Marianna Izabela nese podobnost se jménem Marie Anny Württemberské, která byla kmotrou, a Izabely Czartoryské či Izabely Lubomirské, významných osobnostech té doby. Ačkoli nelze s jistotou doložit, že výběr jména byl poctou těmto osobnostem, podobnost jmen naznačuje možnou vazbu na rody Czartoryských a Lubomirských.

- **Marianna Izabela Lessel** - *Metryki.genealodzy.pl: Marianna Izabela Lessel*. Online. 7. března 1819. Warszawa-Śródmieście. Dostupné z: https://metryki.genealodzy.pl/index.php?op=pg&id=66&se=&sy=104&kt=7&plik=str_0460-0461.jpg&zoom=3.5. [cit. 2024-12-02]. Jednotka: 104, Oddíl: 1813–25, Roky: 1819, str_0460-0461.

Druhý potomek, syn Józef Aleksander Lessel, se narodil 25. srpna 1820 také ve Varšavě na adrese Senatorska 471. I on byl pokřtěn doma knězem z kostela Św. Andrzeja. Jeho kmotry byli Marianna Hiżová, majorova manželka v polské armádě, a Jan Pomian Kruszyński, generální tajemník Komise pro státní pokladnu. Józef Aleksander zemřel 8. května 1905.

- **Józef Aleksander Lessel** - *Metryki.genealodzy.pl: Józef Aleksander Lessel*. Online. Warszawa-Śródmieście, 1820. Dostupné z: https://metryki.genealodzy.pl/index.php?op=pg&id=66&se=&sy=104&kt=8&plik=str_0608-0609.jpg&x=667&y=99&zoom=2.25. [cit. 2024-12-02]. Jednotka: 104, Oddíl: 1813–25, Roky: 1820, str_0608-0609.

Třetím dítětem byla dcera Zofia Jadwiga Lessel, narozená 27. října 1823 na adrese Senatorska 471 ve Varšavě. Pokřtěna byla doma, opět knězem z kostela Św. Andrzeja. Kmotry byli Zofia Czartoryska Zamoyska a Julian Ursyn Niemcewicz, čímž se opět odráží prestiž rodinných vazeb. Zofia se později, 2. srpna 1858, provdala za Michała Jaszowského, zaměstnance Banku Polskiego, a zemřela 11. března 1903.

- **Zofia Jadwiga Lessel** - *Metryki.genealodzy.pl: Zofia Jadwiga Lessel*. Online. Warszawa-Śródmieście, 1823. Dostupné

z: https://metryki.genealodzy.pl/index.php?op=pg&id=66&se=&sy=104&kt=11&plik=str_0950-0951.jpg&x=498&y=126&zoom=2.25. [cit. 2024-12-02]. Jednotka: 104, Oddíl: 1813–25, Roky: 1823, str_0950-0951.

Čtvrtý potomek, syn Artur Ignacy Władysław Lessel, se narodil 6. srpna 1837 v Marymoncie, kde Franciszek Lessel v té době působil jako inspektor a byl dle zápisu z matriky vlastník kolonie v Pilicy. Kmotry při jeho křtu byli Józef Lessel a Tekla Hiżowa.

- **Artur Ignacy Władysław Lessel** –Metryka: Artur Ignacy Władysław Lessel. Warszawa – Marymont, 1837. Č.58.

Příloha 5

Přehled zahrnuje objevená díla Franze Lessela i rukopisy dalších skladatelů, které byly součástí jeho sbírky. Tato díla byla nabídnuta hudebním nakladatelům k možnému vydání, aby se mohla stát přístupná širšímu publiku. Seznam byl původně publikován 25. února 1840 v časopise *Neue Zeitschrift für Musik* (číslo 17, strany 67–68) pod článkem podepsaným pseudonymem Ein Davidsbündler, zatímco odpovědným redaktorem celého vydání byl Robert Schumann.

Rukopisy jiných skladatelů nalezené ve sbírce

1. Několik kánonů s vlastnoručními texty od Josepha Haydna (*Kanons mit eigenhändigen Wortunterlagen von Joseph Haydn*).
2. Několik menuetů pro orchestr od Michaela Haydna (*Menuette für Orchester von Michael Haydn*).
3. Jeden list rukopisu od Luigiho Cherubiniho (*Ein Bogen Handschrift von Cherubini*).
4. *Symfonie v C, Op. 43* od Josepha Haydna (*Symphonie in C, Op. 43*), vlastnoruční partitura.
5. *Symfonie v C, Op. 51* od Josepha Haydna (*Symphonie in C, Op. 51*), totéž.
6. *Symfonie v B, Op. 53* od Josepha Haydna (*Symphonie in B, Op. 53*), totéž.

Nevydané rukopisy Franciszka Lessela pro kostel

1. *Mše v C s latinským textem, partitura* (*Messe in C mit lateinischem Texte, Partitur*).
2. *Mše v B s polským textem, partitura* (*Messe in B mit polnischem Texte, Partitur*).
3. *Mše v F s latinským textem, partitura* (*Messe in F mit lateinischem Texte, Partitur*).
4. *Intum orxu pro čtyři hlasy s orchestrem* (*Intum orxu s 4 voci mit Orchester*).
5. *Mše k oslavě svaté Cecílie, partitura* (*Messe zur Cäcilienfeier, Partitur*).
6. *Offertorium, partitura* (*Offertorium, Partitur*).
7. *První rekviem, partitura* (*1ste Todtenmesse, Partitur*).
8. *Druhé rekviem, partitura* (*2te Todtenmesse, Partitur*).

Vokální skladby

1. *3 moteta pro vysoký ženský hlas se smyčcovým kvartetem* (*3 Motetten für hohe Weiberstimme mit Saitenquartett*).

2. Několik zpěvních skladeb k nedokončené opeře *Cikánka (die Zigeunerin)*.

Instrumentální hudba

1. *Různé skladby pro dvě klavíry (Verschiedene Nummern für zwei Pianoforte)*.
2. *Čtyřruční variace s doprovodem houslí (Vierhändige Variationen mit Violinbegleitung)*.
3. *Charakteristická fantazie pro klavír, housle, violu a violoncello (Charakteristische Phantasie für Pianoforte, Violine, Bratsche und Violoncello)*.
4. *Kvartet pro klavír, housle, violu a violoncello v Es (Quartett für Piano, Violine, Alt und Violoncello in Es)*.
5. *Kvintet pro klavír, 2 housle, violu a violoncello v F moll (Quintett für Piano, 2 Violinen, Alt und Violoncello in F-Moll)*.
6. *Capriccio pro klarinet v Es s orchestrem (Capriccio für Clarinette in Es, mit Orchester)*.
7. *Marcia pro flétnu s orchestrem (Marcia für Flöte mit Orchester)*.
8. *První sextet pro dvě klarinety, dva fagoty a dva lesní rohy (1stes Sextett für 2 Clarinetten, 2 Fagotte und 2 Hörner)*.
9. *Druhý sextet pro dvě klarinety, dva fagoty a dva lesní rohy (2tes Sextett für 2 Clarinetten, 2 Fagotte und 2 Hörner)*.
10. *Variace pro lesní roh s orchestrem (Variationen für Horn mit Orchester)*.
11. *Koncert pro lesní roh v E s orchestrem (Concert für das Horn in E mit Orchester)*.
12. *Adagio pro flétnu s orchestrem (Adagio für Flöte mit Orchester)*.
13. *Kvartet pro flétnu, housle, violu a violoncello (Quartett für Flöte, Violine, Alt und Violoncello)*.
14. *Koncert pro dvě flétny s orchestrem (Concert für 2 Flöten mit Orchester)*.
15. *Koncert pro lesní roh v Es s orchestrem (Concert für Horn in Es mit Orchester)*.
16. *Fantazie pro smyčcový kvartet (Phantasie für Saitenquartett)*.
17. *Osm kvartetů pro dvě housle, violu a violoncello (8 Quartette für 2 Violinen, Alt und Violoncello)*.
18. *Symfonie v H moll pro orchestr (Symphonie in H-Moll für Orchester)*.
19. *Symfonie v Es pro orchestr (Symphonie in Es für Orchester)*.
20. *Symfonie v D pro orchestr (Symphonie in D für Orchester)*.

21. *Předehra k operě Cikánka pro orchestr (Ouvertüre zur Oper die Zigeunerin für Orchester).*
22. *Lik-s msrclisnäs äe lVloäes, balet pro orchestr (Ballet für Orchester).*
23. *La Dançomanie, balet pro orchestr (Ballet für Orchester).*